MESERII, MESERIAŞI, VECHI SLUJBAŞI ŞI ALŢI FĂPTAŞI,ÎN EVUL MEDIU LATIN ŞI ÎN CEL ROMÂNESC. STUDIU LEXICO-SEMANTIC, PE BAZA DICŢIONARULUI REDACTAT DE TEODOR CORBEA, *DICTIONES LATINAE CUM VALACHICA INTERPRETATIONE*

Adrian CHIRCU
Lect. univ. dr. habil.
Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca
adichircu@hotmail.com

„*Corbea* […] *este, după toate probabilitățile, primul dintre lexicografii creatori de cuvinte…*” (Seche 1966: 11)

Crafts, Craftsmen, Oldest Clerks and Others Doers, in the Latin and Romanian Middle Ages. Lexico-semantic Study Based on TeodorCorbea's Dictionary *Dictioneslatinae cum valachicainterpretatione.* This study focuses on the names of crafts and craftsmen used in the Western Latin Middle Ages and aims to analyze how they were introduced in the Romanian language by TeodorCorbea, one of the most important representatives of Romanian Humanism who, following a lengthy undertaking, managed to create ***Dictioneslatinae cum valachicainterpretatione***, the most comprehensive dictionary of the Romanian language at that time.
Our diachronic approach allows the interpretation of language facts characteristic of the late 17th century when the Romanian language was undergoing massive transformations mainly due to the efforts of the scholars of the time who thus strived to facilitate the comprehension of teachings or stories included in the writings of that period.

Key words: Teodor Corbea, dictionary, Romanian language, encyclopaedism, doers, agent noun, diachrony, crafts, craftsmen, clerks, Middle Age

0. Parcurgerea cu atenție a unora dintre vechile lucrări lexicograficene poate ajuta să înțelegem mai bine atât inovațiile lexicale survenite în timp, cât și semnificația cuvintelor ori dezvoltările semantice ulterioare, iar glosarele sau dicționarele manuscrise sau publicate ilustrează, prin cuvintele înregistrate, anumite realități socio-economice ori culturale dintr-o epocă relative determinată.

0.1. Astfel, primele noastre dicționare, majoritatea bilingve, permit, pe lângă o interpretare adecvată a unor unități lexicale (multe arhaicizate), și o perspectivă asupra mediului social, în care acestea au luat naștere și/sau au circulat. Acest fenomen nu este accidental, având în vedere că îndeletnicirea cu scrisul era strâns legată de curtea domnească sau de centre de cultură, care se îngrijeau de cele trebuincioase elaborării unor scrieri sau a unor tălmăciri.

1. Alegerea dicționarului lui Teodor Corbea, ***Dictioneslatinae cum valachica interpretatione***, pentru studiul nostru, nu este întâmplătoare, deoarece este cea mai cuprinzătoare opera lexicografică din secolul al XVII-lea (37254 de cuvinte-titlu, conform precizării lui Alin-Mihai Gherman, în prefața la Corbea 2001: IX) și se caracterizează printr-un enciclopedism pronunțat, eruditul transilvan inserând în paginile sale cuvinte din varii domenii ale culturii occidentale și încercând, în

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

același timp, să redea cât mai bine, *pre limbă românească*, sensul unor cuvinte, cu largă difuzare în Antichitate și în vremea sa.

1.1. După o străduință îndelungată, autorul ardelean a reușit să scoată la iveală, într-o curată și aleasă limbă română, cel mai cuprinzător dicționar al timpului său, rămas în manuscris secole de-a rândul, până când Alin Mihai Gherman a realizat o ediție critică (Corbea 2001), ușurând astfel munca oamenilor de litere, pasionați de vechile scrieri românești.

Chiar dacă inițiativa lui Teodor Corbea nu e una izolată în partea răsăriteană a Europei, căci opțiunea sa de redactare a unui lexicon se datorează, cu certitudine, unor modele din vremea sa, cărturarul ardelean elaborează o operă amplă, complexă și relevantă pentru starea limbii române de odinioară.

Izvorul principal care stă la baza dicționarului său este lexiconul clericului maghiar reformat Albert Szenci Molnar, *Dictionarvm latinovngaricvm opus novum et hactenvus nvsqvam editvum; Item vice versa: dictionarivm vngaricolatinvm, in quo præter dictionvm vngaricvm interpretationem latinam*, care a apărut la Nurenberg, în 1604, cunoscând, ulterior, și alte ediții și găsindu-se în numeroase biblioteci europene, fie acestea mănăstirești, publice sau private.

1.2. În ceea ce privește receptarea dicționarului lui Corbea de către lingviști, istorici literari ori filologi, acesta a fost apreciat, în special, pentru bogăția și diversitatea lexicală, iar remarcile asupra întreprinderii învățatului brașovean au fost elogioase, mărturie stând cele câteva studii, în ale căror pagini exegeții (Crețu: 1905, Seche: 1966, Gherman 2000-2001, 2004a, 2004b, 2010)au relevat meritele incontestabile ale lucrării, unică în vremea sa și scrisă într-o atât de frumoasă limbă românească.

2. După aceste observații preliminare, care au avut menirea de a sublinia rolul și însemnătatea dicționarului pentru cultura română, dorim să ne justificăm întreprinderea prin a preciza că ne propunem să urmărim îndeaproape denumirile meseriilor, slujbașilor și ale meseriașilor[1], care se întrebuințau în Evul Mediu latin occidental, și să analizăm modul în care acestea au fost redate în limba română de Teodor Corbea.

2.1. Având în vedere epoca în care a fost redactat dicționarul, demersul nostru va fi, în bună măsură, unul diacronic și va permite interpretarea unor fapte de limbă specifice sfârșitului veacului al XVII-lea, când limba română cunoștea profunde transformări, datorate, în special, eforturilor susținute ale cărturarilor vremii de a oferi celor cu dragoste de carte o limbă plăcută care să ușureze înțelegerea învățăturilor ori a istorisirilor așternute în filele scrierilor din epocă.

2.2. Pentru selectarea materialului lingvistic, am ținut cont de accepțiunile unora dintre termenii care se regăsesc în titlul intervenției noastre (*meserie*, *meseriaș, slujbaș* și*făptaș*), în paginile celui mai cuprinzător dicționar al limbii române (DLR IX 2010: 424-425): „**meserie** s.f. 1. *Profesiune sau îndeletnicire care se bazează pe o muncă manuală calificată, desfășurată pentru a prelucra, a transforma etc. diverse materiale; meșteșug (I 1), (regional) breaslă, (învechit și regional) meșterie (1). 2. P. gener. Profesiune de orice fel [...] Îndeletnicire, ocupație, preocupare. 3. (Învechit, rar) Loc, atelier în care meseriașul își practica profesiunea; (regional) lucrătoare – de la* ***mesereare*** *(2. 'slujbă, funcție').*"; „**meseriaș**, **-ă** s.m. și f. (Rar la f.) *Persoană care are (și practică) o meserie (1); meșteșugar, (învechit) meșteșugaș, meșteșugareț, (învechit, rar) meșteșugarnic. -* ***meserie*** *+ suf. –****aș****."*

Cât despre **slujbaș, -ă**, s.m. și (rar) f., acesta este definit, în DLR XIV (2010: 1093), ca „*o persoană care deține o slujbă; (1) spec.(astăzi rar) funcționar; (popular și familiar) lefegiu, simbriaș, (învechit și regional), năiemnic, (învechit) supus, (regional) lefar, lefaș, năimitor (3) V. Angajat, năimit (2), salariat* (1).", iar, pentru **făptaș**, am reținut sensul său general: „*cel care comite o faptă condamnabilă, vinovat, delincvent* (DLR VI 2010: 51)".[2]

[1] A. Graur (1929: 13-14) susținecă „*entre «celui qui exécute telle action» et «celui qui a pour métier de faire telle chose», l'écart de sens n'est pas très grand*" și că […] „*il est d'autant plus difficile de distinguer ces deux catégories*."

[2] Pentru o familiarizare cu vechile instituții medievale românești, a se consulta Giurescu 1927, iar, pentru organizarea instituțională în Transilvania, a se parcurge, de asemenea, Pop și Bolovan 2013.

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

Pentru a circumscrie adecvat faptele de limbă, am ținut cont și de accepțiunile substantivului **făcător**: „*acela care face (creează, săvârșește, execută, comite, dă, lucrează etc.). Creator*”. (DLR VI 2010: 2-3), care permite încadrarea multor nume de agent prezente în filele dicționarului.

3. Chiar dacă ne-am îndreptat, în special, atenția asupra categoriilor sociale anterior delimitate, am considerat necesar să inventariem și alte nume de agent, care ilustrează, la rândul lor, dinamica limbii române și care confirmă că limba română este o limbă „*de tip derivativ, asemenea latinei, care îi stă la bază și a cărei structură o continuă*” (Hristea 1984: 72), în ciuda numeroaselor influențe externe ce și-au pus amprenta asupra vocabularului.

3.1. După cum se va observa, sunt interesante, în perspectivă lingvistică, și celelalte nume de agent ce sunt tălmăcite de către învățatul ardelean, care au un caracter popular și care, în bună parte, s-au pierdut în negura vremii. Am reținut, de asemenea, și termeni care se referă la ocupații casnice sau la îndeletniciri ocazionale, la rândul lor familiari, și ancorați, în bună măsură, în viața rurală românească. Am constatat că, în întreprinderea sa, Teodor Corbea dorește să fie cât mai precis, pentru a facilita înțelegerea termenului de către cel care consultă dicționarul. Unele cuvinte sunt înregistrate în dicționare ori studii lingvistice[3], iar altele nu, ceea ce constituie prime atestări (chiar dacă rămân, ulterior, singulare) ale unor lexeme.

3.1.1. Pentru o analiză judicioasă și pentru o perspectivă de ansamblu asupra dinamicii lexicale a numelor de agent din dicționarul investigat și, implicit, din epocă, am realizat un inventar al principalelor *nomina agentis* latinești, tâlcuite de către Teodor Corbea:

abecedarius[4]: *învățător, grămăticel*, p. 4; **abierarius**: *măsar sau bărdaș, care din cetină face mease și alalte*, p. 4; **accensi curiae**: *slugile orașului, mortasipii, în război purtători de grije bolnavilor*, p. 8; **acratochtones**: *băutori de vin, săbiiari de vin*, p. 11; **actor**: *făcători*; iarăș: *față* (*persoană*) *de jucat, pîrîș care trage pre altul la judecată*, p. 11; **actuarius**: *notar, pisar, însămnători*, p. 12; **acupictor**: *cusători de pui sau de alalte*, p; 12; **admissionalis**, **-e**: *postealnic, care oamenii la domni îi curteneaște*, p. 15; **adssessor**: *svatnic, șezători lîngă cineva*, p. 16; **advocatus**: *în judecată lîngă cineva stătători, dătători de svat în judecată*, p. 18; **aeditimus**: *gociman, păzîtori ai bisearecei*, p. 19; **aegonomus**: *căprari*, p. 19; **aegophagus**: *mîncători de capre*, p. 19; **aenator**: *trîmbițaș*, p. 19; **aenigmatistes**: *băsari, care spune basne*, p. 19; **aerarius**: *arămari*; iarăș: *țîitori de comori, vistiiari*, p. 21; **affectator**: *foarte prea căutători, pohtitori*, p. 23; **agaso**: *mînătoride cai sau de măgari*, p. 24; **agressor**: *lovitori spre ceva, tîlhari*, p. 24; **agonista**: *luptători sau oștitori*, p. 25; **agoraeus**: *tîrguitori de mărunțișuri*, p. 25; **agoranomus**: *județ de tîrg, pîrcălab*, p. 25; **agricola**: *om arători, plugari, om mojic*, p. 26; **agricultor**: *lucrători de cîmp, plugari*, p. 26; **agrimensor**: *măsurători de țarini*, p. 26; **agripeta**: *cerători de cîmp*, p. 26; **ahenarius**: *căldărari*, p. 26; **alchimista**: *aramă cu aur amestecător meșter*, p. 28; **aleo**, **-onis**: *coțcaș, hărțitari carii fac harțate de amăgit să ia banii*, p. 29; **algorista**: *luotori de samă, țîitori de samă*, p. 30; **alipilus**: *răzători de cur, băiaș*, p. 30; **aliptes**: *războinici, ungători cu unsoarea, rane vindecători*, p. 30; **alligator**: *legători* (*spre ceva*), p. 31; **altor**: *hrănitori*, p. 33; **alumnus**: *lifigiu, care iaste supt hrana cuiva*; iarăș: *hrănitori*, p. 33; **alutarius**: *argăsîtori, curelari, tăbacu*, p. 33; **amanuensis**: *pisari, logofăt*, p. 34; **amator**: *iubitori*, p. 34; **ambulator**: *umblători*, p. 35; **anchorarius**: *mîțari de hier, care face cîrligele ceale de hier de corabie*, p. 40; **ancteres**: *strîngători de rană, tortu cusători de rană*, p. 40; **antiquarius**: *iubitori de lucruri de demult și bătrîne*, p. 45; **antistites**: *meșter ziditori*, p. 46; **antistitor**: *meșter mare*, p. 46; **aquator**: *adăpători, scoțîtori de apă*, p. 49; **aquilex**: *găsîtori de fintîni, luotori de apă*, p. 49; **aquiminarius**: *purtători de apă sau vas purtători de bucate*, p. 50; **arbiter**: *făcători de răspuns, județ*, p. 50; **arborator**: *pădureț, care umblă prin pădure și taie copacii și alte leamne*, p. 51; **arcarius**: *lădari, făcători de sicrie*, p. 51; **archarius**: *cămăraș*, p. 51; **archiater**: *doftor mare, diftor domnesc*, p. 51; **archigrammateus**: *canțelar, logofăt mare*, p. 51; **archigubernarius, archigubernus**: *cămăraș mare*, p. 51; **archimagerius**: *bucătari, meșter mare*, p. 51; **archimandrit**a: *arhimandrit*, p. 51; **archimimus**: *mare jucători*, p. 51; **archipirata**: *tîlhari mare, care pradă corăbiile pe mare*, p. 51;

[3] Vezi, de pildă, Gheție 1997: 387-390.

[4] Din motive obiective, nu am mai precizat informația gramaticală care însoțea substantivele (de pildă, **doliarius**, g.m. *butnari, cădari, putinari*, p. 168)

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

archippocomus: *comis mare*, p. 52; **architecton**: *meşter zîditori*, p. 52; **architector**: *bărdaş, meşter mare clăditori*, p. 52; **archos**: *căpetenie, boiari*, p. 52; **ardelio**: *grijnic, carele să bagă în multe lucruri sau de negustorie sau de altceva sau să-i zici neodihnitoriu*, p. 52; **areator**: *curăţîtori de curte, îmblătitor*, p. 52; **areopagitae**: *făcătorii de rău vîrtoşi, bîntuitorii de rău, judeţi au fost la Athina*, p. 52; **argentarius**: *argintari, schimbători de bani*, p. 53; **argutator**: *tălpiz înţelept*, p. 53; **argyraspis**: *purtători de pavăză de argint*, p. 53; **argyrocopus**: *schimbători de bani, făcători de bani de argint, tăietori de argint*, p. 54; **aristophontes**: *ucigaş* (*şugubeţ*) *de oameni mari*, p. 54; **arithmeticus**: *dascal aritmetic* (*socotitori*), p. 54; **armentarius**: *ciurdari, păstori de ciurdă*, p. 55; **aromatopola**: *vînzători de aromate, vînzători de rădăcini*, p. 55; **artifex**: *meşter* (*orice meşter va fi*), p. 56; **artocopus**: *pitari* (*care coace pită*), p. 57; **artopta**: *pitărească, cocătoare de pîine*, p. 57; **ascauteus**: *bucinători*, p. 57; **asmatographi**: *poetici scornitori de cîntece*, p. 58; **assensor**: *bine văditori, pre carele, de-l vei întreba de ceva, bine te va învăţa şi-ţ va fi ţie aprobator şi assensor*, p. 59; **astrologus**: *prorocitori din umblarea stealelor*, p. 61; **athleta**: *harţaş*, p. 62; **atriarius**: *tindari, care stă în tindă*, p. 62; **atricus**: *păzîtori de tindă, de foişor* (*cerdac*), *stătători la uşă*, p. 62;**auceps**: *păsărari*, p. 64; **auctionans**: *meşter de cochivechire*, p. 64; **auctor**: *crescători, înmulţitori, sporitori*, p. 64; **aviarius**: *păsărari* (*nevoitori de pasări*), p. 65; **auletes**: *fluieraş, bucinar, trîmbiţaş, surlaş*, p. 65; **auloedus**: *fluieraş*, p. 65; **aurarius**: *aurari*, p. 65; **auricularius**: *secretarius care umblă pă ascuns*, p. 66; **aurifaber**: *aurari*, p. 66; **aurifex**: *aurari*, *făcători de aur*, p. 66; **aurifur**: *furători de aur*, p. 66; **auriga**: *vezeteu, cărăuş*, p. 66; **aurigarius**: *povăţuitori de cară*, p. 66; **auriger**: *purtători de aur*, p. 66; **aurilegus**: *furători de aur*, p. 66; **auspex**: *gîcitori de lucruri viitoare*, p. 66; **autor**: *scornitori*, *începători, mai de curînd aşezători*, p. 67; **bajulus**: *purtători de poveri*, p. 69; **balatrones**: *fulăi de nimic tribuitori, balatrăi*, p. 69; **balneator**: *băiaş de casă de băiat*, p. 69; **banausus**: *ucenic făuresc*, *care învaţă la făurărie, robitori la foc*, p. 69; **baptista**: *botezători*, p. 69; **barbaricarius**: *cusători de chipuri cu pui, ţăsători de mătase*, p. 70; **basiator**: *sărutători, pupători*, p. 70; **basilicanus**: *păzîtori la mănăstire*, p. 70; **bestiarius**: *luptători cu fiiarăle*, p. 73; **bibaculus**: *băutoraş de vin*, p. 73; **bibliographus**: *scriitori de cărţi*, p. 73; **bibliopegus**: *scriitori de cărţi*, p. 73; **bibliopola**: *vînzători de cărţi*, p. 73; **brabentae**: *judecători, împărţîtori de plată sau judeţi* (*birăi*), p. 76; **bractearius**: *făcători de lăsplatorițe de aramă, meşter de şine*, p. 77; **bracteator**: *lăţîtori de aur, făcători de curcubeaie, făcători de şine*, p. 77; **bubulcus**: *boari*, p. 77; **buccinator**: *bucinători*, *trîmbiţaş*, p. 78; **bucentes**: *fecior care învaţă sau care şade la cizmari, la argăsîtori*, p. 78; **caduceator**: *sol scornitor de pace*, p. 80; **caementarius**: *meşteri de piiatră*, p. 81; **caetarii**: *vînzători de peaşte, de chit*, p. 81; **calcearius**: *încălţămîntari, cizmari*, p. 82; **calceolarius**: *bătuşari, cizmari,* p. 82; **calumniator**: *mahleari, ruşinători, ocărîtori*, p. 84; **camelarius**: *cămilari*, p. 84; **camelolata**: *mînători, -e de căruţe*, p. 84; **cancellarius**: *cănţălari*, p. 85; **cantor**: *cîntători, cantor, care începe cîntecul, cîntăreţ*, p. 86; **caprarius**: *căprari*, p. 87; **caprimulgus**: *mulgători de capre*, p. 87; **capsarius**: *păzîtori de sicrie, făcători, purtători*, p. 87; **captator**: *apucători, vînători, îndesători* (*spre apucare*), p. 87; **carbonarius**: *cărbunari*, p. 87; **carminator**: *răhilători, scărmănători*, p. 88; **carnarius**: *cărnari, măcelari*, p. 88; **carpentarius**: *rădvănari, legănari*, p. 89; **carrucarius**: *cotigaş*, p. 89; **cassiterum**: *cusători*, p. 90; **castigator**: *certători, înfruntători*, p. 90; **castramentator**: *umblători de tabără*, p. 90; **catharchus**: *gutunari*, p. 91; **catechista**: *învăţători de copii*; iarăş: *cumătru*, p. 91; **catillo**, **-onis**: *lingători de blide*, *lingătareţ*, p. 91; **caupo**, **-onis**: *precupăţ, cîrcimari*, p. 92; **cauponula**: *cîrcimăriţă*, p. 92; **celeustes**: *scornitori de înădătnicii*, p. 94; **cellaria**: *pimniţă*; iarăş: *fată grijitoare de pimniţă*, p. 94; **cellarius**: *chielari*, p. 94; **cementarius**: *pietrari*, p. 94; **censitor**: *birşuguitori, bîntuitori, probăluitori*, p. 94; **centurionus**: *sutaş*, p. 95; **cerdo**: *cizmari, cîrpaci, meşter de jos*, p. 96; **cetarius**: *chitari, vînzători de chiţi, vînzători de peaşte*, p. 97; **cerevisarius**: *olăvinari*, p. 96; **calcographus**: *tipăritori de cărţi*, p. 97; **chartarius**: *hîrtiiari*, *făcători de hîrtie*, p. 98; **chartophylax**: *păzîtori de hîrtie*, p. 98; **cheironomus**: *cu mînă însămnători, ca cînd ar face cazanie şi cu mîna arată şi însămnează rînduitele lucruri*, p. 99; **cheirurgus**: *vraci, bărbiiari, vindecători de rane*, p. 99; **chironomus**: *plesnitori cu meşteşug, săritori*, p. 99; **chorocitharistae**: *lăutari în horă*, p. 100; **chorodidascalus**: *dascăl de hore*, *îndereptători*, p. 100; **chymistae**: *acumisteani, schimbători de aramă*, p. 101; **cibicida**: *tăietori de bucate, împărţîtori de bucate, de hrană*, 101; **circuitores**: *ocolitori, păzîtori de*

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

oraș, străjuitori, negoț din casă-n casă purtători, p. 103; **cisiarius**: *vezeteu, cărăuș, cotigari, telegari*, p. 105; **citharista**: *lăutari*, p. 106; **civis**: *pîrgari*, *orășan*, p. 106; **classiarius**: *viteaz, războinicitori în corabie sau pe mare*, p. 106; **classici**: *trîmbițași*, p. 106; **clavator**: *buzdugănari, care poartă buzdugane*, p. 107; **claviger**: *chielari, purtători de buzdugane*, p. 107; **claustrarius**: *făcători de unealte încuietoare*, p.107; **clinicus**: *doftor, umblători la bolnavi, la beteagi*, p. 108; **coactor**: *strîngători de bani*, p. 109; **cocus**: *sucaci*, *bucătari*, p. 110; **codones**: *sunători, scîrțîitori, băcănitori, odorogitori*, p. 110; **coenacularius**: *prinzători de loc de cinat*, p. 111; **coenobita**: *călugăr, bărat*, p. 111; **collega**: *soț de slujbă, soț în vreoao slujbă*, p. 112; **commanipulones**: *soți de război, carii sînt sup o zeciuire, adecă supt mîna unui căprari sau tizediș*, p. 115; **commendator**: *poclonitori, lăudători*, p. 115; **comoedus**: *jucători de comedii*, p. 166; **comomotriae**: *fămei îmfrîmșețătoare de păru*, p. 116; **compositor**: *dempreună rînduitori, alcătuitori împreunători*, p. 118; **compotator**: *soț de băut*, p. 118; **compotrix**: *băutoriță, băutoare dempreună*, p. 118; **conciliator**: *împăcători*, p. 119; **conciliatricula**: *fetișoară îmblînzîtoare sau muierușcă îmblînzîtoare*, p. 119; **concinnator**: *găsîtori de ceva sau alcătuitori*, p. 119; **concionabundus**: *spuitorel de cazanii*, p. 119; **concionarius**: *propoveduitor, spuitor de cazanii*, p. 120; **concionator**: *căzănitori*, p. 120; **concitator**: *turburători, răscolitori, scornitori, pornitori*, p. 120; **condimentarius**: *licofari sau vânzători de licofe, de turte dulci*, p. 121; **conditor**: *făcători, urzîtori, gătitori, scornitori*, p. 121; **conductor**: *cu dînsul ducători, năiemnic, năiemit, lucrători de vie,* p. 122; **condus pronus**: *chielari ispravnic sau purtători de grijă de casa cea împovărată, stolnic, ispravnic de bucate*, p. 122; **confector**: *așezători, isprăvitori*, p. 122; **congrex**: *turmari, cirezari*, p. 124; **conjector**: *gîcitori*, p. 124; **coniferi**: *purtători de măciuci în războiul lui Bachus*, p. 124; **conscius**: *soț svătuitori de taine;* iarăș*: știutorul vreaunui lucru împreună cu mine*, p. 126; **consectator**: *următori* (*ocolitori*), *umblători în urmă*, p. 126; **conservator**: *țiitori, păzîtori*; **hinc: conservatrix**, p. 126; **conservitium**: *soțîie de slujbă, soțîie dempreună*, p. 126; **consiliarius**: *svatnic*, p. 126; **consitor**: *săditori, sămănători*, p. 127; **conspicillor**: *privitori, mirători*, p. 127;**constupator**: *pîngăritori, curvari*, p. 128; **consvasor**: *îndemnători, dătători de svat*, p. 128; **consularis**: *care au fost pîrgari*, p. 128; **consultor**: *întrebători de svat, dătători de svat*; **hinc**: **consultrix**, p. 128; **consumptor**: *mistuitori, chieltuitori*, p. 128: **contemplator**: *ochitori*, p. 128; **contemptor**: *urîtori, lăpădători*, p. 129; **continens**: *măsurători, care toate cu măsură face, țiitori spre sine, înfrînători*, p. 129;**contophoros**:*cătană cu suliță călăraș sau cu cal*, p. 129; **conturbator***: turburători, supărători, opăcitori*, p. 130; **convector**: *soț corăbiiari*, p. 130; **convictor, -aris**: *soț de masă, la o masă trăitori*, p. 131; **convivator**: *ospățîtori, făcători, așezători de ospăț*, p. 131; **copiarius**: *purtători de grijă solilor și, acelora, lipsitori lucru slujitori*, p. 131; **coquus**: *sucaci, bucătari*, p. 132; **coriarius**: *curelari, tăbac*, p. 132; **cornuarius**: *lucrători de coarne*, p. 133; **coronaria**: *muierușcă legătoare de cununi*, p. 133; **coronarius**: *legători de cununi*, p. 133; **corrector**: *posloduitori, mustrători, îmbunățîtori*, p. 133; **coryacaeus**: *pă ascuns, pitulitori*, p. 134; **cosmeta**: *curățîtori de haine, inaș, copil în casă îmfrîmsățîtori*, p. 135; **creator**: *plăsmuitori*, p. 136; **crepidarius**: *călțunari, făcători de călțuni cu sîrmă, cu hir*, p. 136; **cribrarius**: *ciurari*, p. 137; **critae**: *județi, judecători*, p. 137; **crocotarii**: *văpsîtori de haine*, p. 138; **crotalus**: *lehăitori, brehăitori*, p. 138; **crumenarius**: *pungari*, p. 138; **crumeniseca**: *tăietori de pungi*, p. 138; **crustarius**: *cojari, spoitori*, p. 138; **crustularius**: *cocători de azme cu carne*, p. 138; **cubicularius**: *vistiiari*, p. 139; **cubitor**: *culcători, zăcători*, p. 139; **curcubitarius**: *iubitori de lubeniță*, p. 139; **cultor**:*lăcuitori, cinstitori, lucrători*, p. 139; **cultrarius**: *măcelăritori spre jîrtvă*, p. 139; **cultrarius**: *cuțîtari*, p. 139; **cunicularius**: *săpători de cetăți pă supt pămînt*, p. 140; **cupendinarius**: *vînzători de bucate bune*, p. 140; **cupes**: *iubitori de bucate, lingătareț*, p. 140; **cupitor**: *pohtitori*, p. 140; **curator**: *grijnic, purtători de grijă*, p. 140; **curiales**: *curteani sau svăteani*, p. 141; **cursor**: *alergători, fugitori*, p. 141; **cusor**: *bătători de bani*, p. 141; **cybisteres**: *săbialnici care să joacă cu săbiile*, p. 142; **cymbalista**: *țimbălitori*, p. 142; **danista**: *cămătarnic*, p. 145; **dapifer**: *aducători de bucate de la cuhnie la masă*, p. 145; **dardanarii**: *precupeț scumpitori de grîu, carii cumpără ceva de precupesc*, p. 145; **dator**: *dătători*, p. 145; **debellator**: *biruitori*, p. 146; **decanus**: *decan, îmblătoriul înainte la zeace*, p. 146; **deceptor**: *amăgitori, înșelători*, p. 146; **declamator**: *zîcători un lucru oarecare frumos*, p. 147; **decoctor**: *risipitori, care rău cruță bucatele, ori de la părinți*

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

lăsate, ori ceale de la sine agonisite, p. 147;**decurio**, **-onis**: *tizediș*, *vătaf*, p. 148; **deductor**: *ducători, petrecători*, p. 148; **defensor**: *mîntuitori, ocrotitori*, p. 148; **defraudator**: *înșelători*, p. 149; **degulator**: *înghițitori, răsîpitori, care le răsipească și le înghite*, p. 150; **dejurus qui sancte et valde juste jurat**: *jurători tare*, p. 150; **deletor**: *ștergători afară*, p. 150; **delator**: *pîrîtori, vînzători*, p. 150; **deliberator**: *isprăvitori, svătuitori*, p. 151; **delinitor**: *alinători* (*îmblînzîtori*), *îngăduitori*, p. 151; **demagogus**: *povățuitori de năred, care porunceaște spre voia nărodului*, p. 151; **democraticus***: cîrmuitori de domnire dempreună*, p. 152; **dentifrangibulus**: *frîngători de dinți*, p. 153; **depeculator**: *furul cămărei în care să țîn bucatele*, p. 153; **depopulator**: *pustiitori, robitori*, p. 154; **depositarius**: *păzîtoriul povărei, marfei jos puse*, p. 154; **deprehensor**: *apucători spre ceva, cînd zice: acum te-am apucat, prinzători*, p. 154;**designator**: *împărțîtori de locuri, împărțîtori de plată*, p. 155; **desultor**: *cătană săritoare de pre un cal pre altul*, p. 156; **detrectator**: *nevoitori, cela ce nu va, lăpădători*, p. 157; **diabathrarius**: *papuceari*, p. 158; **diabolus**: *diiavol, hulitori, împotrivitori*, p. 158; **diaconus**: *diiacon*, p. 159; **dicastae**: *județi*, *birăi*, p. 159; **dilator**: *apestitori*, p. 161; **direptor**: *răpitori, prădători*, p. 162; **diribitor**: *împărțîtori*, p. 162; **disceptator**: *județ, judecători de gîlcevi*, p. 163; **disceptatrix**: *judecătoare de gîlcevi*, p. 163; **discophorus**: *purtători de blide sau purtători de talgere*, p. 163; **discussor**: *ispititori, descurcători de multe lucruri*, p. 164; **dispensator**: *șifar sau mai mare preste cuhnie și alalte bucate mîncătoare*, p. 165; **dispositor**: *rînduitori, așezători*, p. 165; **disputator**: *dișputuluitori*, p. 165; **dissertabundus**: *dișputultori*, p. 165; **dissimulator**: *tăinuitori*, p. 165; **distributor**: *împărțîtori*, p. 165; **distringens**: *strîngători*, p. 166; **diversor**: *priimitori de oaspeți, oaspre spre sălaș sau gazdă înturnători* [sic!], p. 167; **divinator**: *gîcitori*, p. 167; **divisor**: *împărțîtori*, p. 167; **divus**: *gîcitori sau prorocitori svînt*, p. 167; **doctor**: *învățători, dascăl*, p. 167; **doliarius**: *butnari, cădari, putinari*, p. 168; **domator**: *îmblînzîtori*, p. 168; **domitor**: *îmblînzîtori*, p. 168; **domitrix**: *îmblînzîtoare*, p. 168; **donator**: *dăruitori*, p. 169; **dormitator**: *durmitători*, p. 169; **dorophorus**: *aducători de daruri*, p. 169; **dorsuarius**: *spinărari, purtători în spinare, în spate*, p. 169; **doryphorus**: *purtători de darda, dărăbant*, p. 169; **dossuarius**: *spinărari, purtători în spate*, p. 169; **ducenarius**: *înainte îmblători la doao sute*, p. 170; **ductor**: *povățuitori, ducători*, p. 170; **duellator**: *războinicitori*, p. 170; **dulcearius**: *dulcerari, locofari, cocători de turte dulci*, p. 170; **duplarius**: *viteaz de doao leafe*, p. 171; **duratrix**: *țîitoare*, p. 171; **dux**: *agă*, *hearțeg*, *hătnogi*, p. 171; **dynasta**: *însuș jude, pîrgari, domn, însuș biruitori*, p. 171; **ecclesiastes**: *propoveduitori, popă*, p. 173; **eccedici**, **-orum**: *strîngători, mîntuitori, județi au fost carii au îndemnat nărodul pentru banii vistieriei*, p. 173; **eclogarii**: *vorovitorii sau ascultătorii voroavei ca aceștia*, p. 174; **edax**, **-cis**: *mîncători mare*, p. 174; **editor**: *slobozîtori afară*, p. 174; **edo**, **-nis**: *mîncători mare, lacom întru mîncare*, p. 174; **educatrix**: *doică, fămeaie țîitoare în sus*, p. 174;**effector**: *făcători*, p. 175; **effractor**: *frîngători afară, sfărâmitori*, p. 175; **elector**: *alegători*, p. 177; **elementarius**: *învățători de buchii, buchiiari*, p. 177; **elocutor**: *grăitori afară*, p. 178; **emansor**: *rămîitori afară*, p. 179; **emendator**: *chivernisitori*, *îmbunătîtori*; p. 179; **emissarius**: *umblători înainte, întărîtori de războiaie*, p. 179; **empiricus**: *doftor mojicesc*, p. 180; **encaustus**: *vopsîtori cu arderea, zugrav, zugrav împistritori cu pui de stîcle și de urcioare*, p. 181; **ensifer**: *putători de arme, purtători de spată*, p. 181;**ephippiarius**: *șălari*, p. 182; **eppibates**: *hărțuitori în corabie, care să războiaște din corabie*, p. 183; **episcopus**: *vlădică*, *episcup, străjari, străjuitori*, p. 183; **epistates**, **-ae**: *biruitori de sat, județ, odăiari, maier*, p. 183; **epulo**, **-onis**: *ospătători, ospătareț*, p. 184; **eques**, **-*tis***: *călăraș, care umblă călare;* iarăș*: neamiș*, p. 184; **eremita**, **-ae**: *sihastru*, p. 185; **ereptor**, **-*oris***: *tîlhari, răpitori*, p. 185; **erro**, **-nis**: *rătăcitori*, p. 185; **estrix**: *muiare mîncăcioasă* (*mare*), *care fămeie mîncă mult*, p. 186; **ethologus**: *arătători afară de năravuri întru vedearea ochilor*, p. 187; **ethopoeus**: *arătătoriul afară al năravului, înfigurătoriul*, p. 187; **etymologus**: *grăitori derept, care chiteaște ființa cuvintelor*, p. 187; **evangelista**: *evanghelist*, p. 187; **eversor**, **-oris**: *sfărîmitori, întorcători*, p. 188; **eunuchus**, **-i**: *om scopit, jugănit, păzîtori de cămară, hadîmb păzîtori de featele împărătești*, p. 188; **evocator**: *chiemători afară*, p. 188; **eutrapelus**, **-i**: *cinsteș, omeneatec, de omenie, sloveasnic*, p. 189; **exactor**: *strîngători de dajde, de bir, aducători afară*, p. 189; **exagitator**: *năcăjitori, căznitori*, p. 190; **exceptor**: *scriitori afară, luotori afară*, p. 191; **excogitator**: *gînditori afară, gîndind găsîtori de ceva*, p. 191; **excubitor**: *străjari, străjuitori, verdăluitori*, p. 191; *excursor*: *alergători*

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

afară, p. 191; **excusor**: *tipăritori afară*, p. 192; **executor**: *ducători în sfîrșit, isprăvitori*, p. 192; **exemptor**: *luotori afară*, p. 192; **exesor**: *mîncători afară, rozători afară*, p. 192; **existimator**: *biciuluitori, judecători*, p. 193; **expolis**, **-is**: *lăcuitori afară de oraș*, p. 193; **exorator**: *îmblînzîtori*, p. 193; **exorcista**: *silitori de draci, gonitori de draci*, p. 193; **exorgesta**: *legători de draci*, p. 193; **expanditor**: *întinzători afară*, p. 194; **expilator**: *jăfuitori, belitori*, p. 194; **explanator**: *tîlcuitori*, p. 195; **explorator**: *iscoadă, ispititori, probăluitori*, p. 195; **expostulator**: *ponosluitori*, p. 195; **expromissor**: *chiezaș, făgăduitori pentru dîns*, p. 195; **expugnator**: *sfărîmitori, luotori cu putearea*, p. 195; **expulsor**: *gonitori afară*, p. 195; **exquaestor**: *povătaf, care au fost vătaf*, p. 195; **exterminator**: *gonitori afară, sfărîmitori afară, aruncători afară din rădăcină*, p. 196; **extitmulator** [sic!]: *îmbolditori, strămurători*, p. 196; **extinctor**: *stîngători*, p. 196; **extispex**, **-cis**: *gîcitori din privirea mațelor, plumînilor și a hicatului,* p. 196; **extortor**: *făcători cu de-a sîla*, p. 197; **exultans**, **-tis**: *bucurători, veselitori, dănțuitori*, p. 197; **faber**: *faur, bărdaș, om meșter*, p. 199; **faberferraius**: *faur, lăcătuș*, p. 199; **faberlignarius**: *meșter de lemn*, *bărdaș*, *măsar*, p. 199; **fabricator**: *făcători, bărdășitori, făurăto*ri, p. 199; **fabulator**: *băsnitori*, p. 199; **factor**: *făcători*, p. 199; **faculariі**: *purtători de făclii*, p. 199; **fallens**: *înșelători*, *-re*, *mahleari*, p. 200; **falsarius**: *viclenitori, -re, viclenitori de bani, viclenitori de răvașuri*, p. 200; **famigerator**: *vestitori*, p. 200; **fartor**: *umplători, făcători de cîrnați*, p. 201; **faticanus**: *gîcitori, gîcitoriul rînduirei lui dumnezău*, p. 201; **fautor**: *voitori de bine*, p. 201; **fatrix**: *voitoare de bine*, p. 201; **feciales**: *soli vestitori de război sau de pace*, p. 202; **ferramentarius**: *făcători de unealte de hier*, p. 203; **ferrariusfaber**: *faur*, p. 203; **ficitor**: *iubitori sau culegători de zmochine*, p. 204; **fictor**: *furmăluitori, clăditori*, p. 204; **fidejussor**: *chiezași*, p. 204;**fidicen**: *alăutari*, p. 204; **figulus**, **-i**: *olari*, p. 204; **finitor**: *sfîrșitori, istovitori, hotărîtori, măsurători de pămînt*, p. 205; **flabellifer**: *purtători de apărătoare de muște*, p. 205; **flagitator**: *cerători vîrtos*, p. 205; **flagrio**, **-onis**: *slugă luată supt nuia sau supt bici*, p. 206; **flamen**, **-nis**: *preot de svințit*, p. 206; **flaminius**: *slujitori de jîrtvuit*, p. 206; **flammenarius**: *îngălbînători, văpsîtori cu galbăn*, p. 206; **flator**: *suflători*, *înflători*; iarăș: *fluieraș, trîmbițaș*, p. 206; **flexamines vel flexumines**: *cătane întorcătoare de cai, carii umblă întorcîndu-i cu frîul și-ncoace și-ncolo*, p. 206; **focale**: *guler, strîngători de grumaz sau încrețitori de păr*, p. 207; **focaria**: *bucătăriță*, *socăcioaie*, p. 207; **focarii**: *focari*, *slugi care fac focul*, p. 207; **foenerator**: *cămătari*, p. 208; **foraria**: *fămeaie care poartă în tîrg hrană*, p. 208; **foricarius**: *curățîtori de ișitori*, p. 208; **formator**: *formăluitori*, p. 209; **fornacarius**: *încălzîtori de cuptori, cocători de pită*, p. 209; **fornicarius**: *neguțători de boltă*, *boltaș*, p. 209; **fossor**, **-aris**: *săpători*, p. 210; **fraenator**: *înfrînători, înzăbălitori*, p. 210; **fratricida**: *fratele șugubăț, ucigaș de oameni*, *-ă*, p. 210; **fraudator**: *viclean, viclenitori*, p. 210; **frivolarius**: *vînzători de lucruri de nimic, de furda*, p. 211; **frondator**: *curățîtori de crange*, *de ramuri*, p. 211; **frugiperdus et frugiperda**: *perzători de pîine sau pită*, p. 212; **frumentarius**: *pîinari*; iarăși: *vînzători de pîine*, p. 212; **fulgurator**: *fulgerători*, p. 212; **fullo**: *curățîtori de veșminte*, *văpsîtori*, p. 213; **funabulus**: *palivan*, p. 213; **fundicularius**: *hărțuitori cu praștiia*, *prăștiiari*, p. 213; **funipens**: *palivan*, *umblători pă funie*, p. 213; **furnaria**: *cuptoriță, pităriță*, p. 214; **furnarius**: *cuptorari, pitari, care face pită*, p. 214; **fusor**: *turnători, împlători*, p. 214; **galactopotae**: *băutori de lapte*, p. 215; **galeotae**: *spuitori de ceale viitoare au fost în Attica*, p. 215; **gallinarius et gallinaria**: *găinari, găinariță*, p. 216; **ganeo**: *umblători în bordeai*, p. 216; **gelasinus**: *făcători de rîs, așezători de rîdere*, p. 217; **generator**: *născători*, p. 217; **geomantis**: *vrăjitori din pămînt, prorocitori, gîcitori din pămînt*, p. 218; **geometra**: *măsurători de pămînt*, p. 218; **gerro**, **-onis**: *cicălitori, brehăitori*, p. 219; **gestator**: *purtători*, p. 219; **gestor**: *purtători*, p. 219; **gladiator**: *hărțuitori săfăbiialnic* [sic!], *războinicitori*, p. 220; **glossematicus**: *tîlcuitori*, p. 220; **gluto**, **-onis**: *zmîrcitori, grumazi înalți, care mănîncă mult și bea fără măsură*, p. 221; **grallator**: *piciorăngar, care umblă în piciorange de lemn*, p. 222; **grammateus**: *logofăt, diiac, scriitori, notarius*, p. 222; **grammatista**: *învățat de jumătate, învățătăl*, p. 222; **grassator**: *jăfuitori, tîlhăritori*, p. 222; **gubernator**: *cîrmari, mînători de cîrmă, îndereptători, povățuitori, ispravnic, purtători de grijă*, p. 224; **gurdes**: *nebunateac*, p. 224; **gymnastes**: *învățători spre războire*, p. 224; **habitator**: *lăcuitori*, p. 226; **haeredipeta**: *pohtitori de moșie, de ocină*, p. 226; **halophanta**: *trăitori cu minciuni, mahleari*, p. 227; **hamiota**: *năvodari, păscari, unghiceari*, p. 227; **hariola**: *prorocitoare, gîcitoare*, p. 228; **hariolus**, *gîcitori, prorocitori*, p. 228; **haruspex**, **-cis**: *gîcitori*,

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

gîcitoare din vedearea maţelor vitelor, p. 228; **hecatontarchus**: *sutaş*, p. 229; **helciarius**:*trăgători de corabie, trăgători de povăruri pă funie în corabie*, p. 229; **herbarius**: *doftor de iarbă*, p. 231; **hermoglyphus**: *cioplitori de idoli*, p. 232; **hierodulus**: *slujitori împrejurul svinţeniei*, p. 233; **hierophanta**: *păzîtori de svinţenie*, p. 233; **hipparchus**: *hătnogi de călăraşi*, p. 233; **hippocomus**: *călari, schimbători de cai, vînzători de cai*, p. 233; **hippomanos**: *care munceaşte cu caii, călari*, p. 234; **hippotoxotes**: *călăreţi cu săgeţi*, p. 234; **historicus**: *istoriceari, scriitori de istorii*, p. 234; **historiographus**: *scriitori de cărţi de lucruri făcute, scriitori de istorii*, p. 234; **histricus**: *jucători de comedii, care din lucrurile celor pristăviţi pildă luund, multe fealuri de lucruri joacă*, p. 234; **histrio**, **-onis**: *jucători de comedii, bărdăoază, cucă*, p. 234; **hoedoeporus**: *călători umblători pre cale*, p. 234; **holophanta**: *mincinos, tălpiz, mahleari*, p. 235; **homicida**: *ucigaş de obşte, şugubeţ*, p. 235; **homohypni**: *lăcuitori împreună*, p. 235; **honoripeta**: *pohtitori de cinste, mîndru*, p. 235; **horrearius**: *păzîtori de şură, şurari*, p. 236; **hortator**: *îndemnători*, p. 236; **hortatrix**: *îndemnătoare*, p. 236; **hortulanus**: *grădinari*, p. 236; **humator**: *îngropători*, p. 237; **hyalurgus**: *făcători de stîcle*, p. 237; **hydrophanta**: *căutători de izvoară, găsîtori de fîntîni*, p. 237;**hydropota**: *băutori de apă*, p. 238; **hyparchus**: *vătaf, ispravnic*, p. 238; **hyperaspites**: *mîntuitori*, p. 238; **hypodidascalus**: *ajutători de învăţătură, soţ de învăţătură*, **collaborator**, p. 239; **jactator**: *măritori, slăvitori, trufaşi, pre sine aruncători*, p. 240; **jaculator**: *zvîrlitori, puşcători*, p. 240; **janitor**: *uşari, stătători la uşă, portari*, p. 240; **janitrix**: *portăriţă, uşăriţă*, p. 240; **jatraleptes**: *vraci neguţătoritori cu unsoarea*, p. 241; **ichtyophagi**: *trăitori cu peaşte, mîncători de peaşte*, p. 241; **ichtyopola**: *vînzători de peaşte*, p. 241; **idolatra**: *închinători de bozi, de idoli*, p. 241; **jesus**: *ţîitori, spăsîtori*, p. 242; **illusor**: *batjocuritor*, p. 244; **imitator**: *următori*, p. 244; **imitatrix**: *următoare*, p. 244; **immpactor**: *lovitori spre dîns*, p. 246; **imperator**: *porîncitori, crai, împărat*, p. 246; **imperatrix**: *porîncitoare, crăiasă, împărătească*, p. 246; **impes pro impetus**: *deasîlealnic, făcători sau luotori cu sîla, năsîlnic*, p. 247; **impostor**: *viclean, mahleari*, p. 247; **impressor**: *împreusurători, tipăritori de cărţi, călcători*, p. 247; **impilia**: *împletitoare de păr*, p. 247; **improbator**: *nu-bine văditori sau mărturisitori, batjocuritori, mustrători*, p. 248; **inalpini**: *lăcuitori în munte, munteani*, p. 249;**incensor**: *aprinzători*, p. 250; **incentivum**: *aţîţători*, p. 250; **indagator**: *iscoditori, cercetători, căutători*, p. 253; **indusiarius**: *cămăşari, făcători de cămăşi*, p. 255; **inficiator**: *tăgăduitori*, p. 257; **inoculator**: *altuitori de ochiuri de pom*, p. 260; **inquilinus**: *jeleari, lăcuitori*, p. 261; **inquisitor**: *cercători, întrebători*, p. 261; **insidiator**: *leşuitor*, p. 262; **inspector**: *privitori, ochitori*, p. 262; **instaurator**: *ziditori în sus, clăditori*, p. 262; **instigator**: *îmbolditori, silitori*, p.263; **institor**: *neguţători, slugă de neguţători*, p. 263; **institrix**: *precupeaţă, cufăriţă*, p. 263; **instructor**: *gătitori*, p. 263; **interceptor**: *prinzători înlăuntru, opritori*, p. 265; **intercessor**: *în mijloc umblători,* p. 265; **interemptor**: *omorîtori, junghietori*, p.265; **interfector**: *omorîtori*, p. 265; **internuntius**: *sol umblători în mijloc*, p. 266; **interpolator**: *înnoitorul veşmintelor vechi*, p. 266; **interpolatrix**: *fămeaie curăţîtoare de haine vechi, de demult*, p. 266; **interrex**: *îndereptătoriul ţarei după moartea împăratului pînă la aleagerea împăratului celui nou*, p. 267; **interventor**:*venitori în mijloc, în mijloc rumpători*, p. 267; **intimator**: *afară vestitor*, p. 268; **invasor**: *sculători spre dîns, răpştitori spre dîns*, p. 269; **inventor**: *aflători, găsîtori*, p. 269; **investigator**: *cercători*, p. 269; **joculator**: *batjocuritori, glumitori*, *-re*, p. 270; **irrisor**: *rîsători, batjocuritori*, p. 271; **irritator**: *îmbăsăotori, întărîtători, amuţîtori*, p. 272; **juges**: *delarelaş* [sic!] *a jugu, jugari*, p. 274; **juridicus**: *spuitori de leage afară, de judecată*, p. 274; **jurisconsultus**: *ştiutori de leage*, p. 274; **jurisinterpres**, **-tis**: *tîlcuitori de leage*, p. 274; **jussor**: *lăsători, porîncitori*, p. 274; **lachenopola**: *vînzători de legumi*, p. 277; **lactarius**: *făcători de bucate cu lapte*, p. 278; **lanio**, **-onis**: *măcelari*, p. 279; **lanista**: *dascăl de războaie, de hărţuiri*, p. 280; **lanius**: *măcelari, vînzători de carne*, p. 280; **lapicida**: *cioplitori de piiatră, tăietori de piiatră*, p. 280; **lapidator**: *pietritori, cu pietri svîrlitori*, p. 280; **lapidicida**: *tăietori de piiatră*, p. 280; **largitor**: *dătători de prisosît*, p. 280; **laterarius**: *cărămidari, făcători de cărămizi*, p. 281; **latomus**: *tăietori de piiatră*, p. 281; **lator**: *ducători, aducători*, p. 281; **latrator**: *lătrători*, p. 281; **latro**, **-onis**: *lotru, tîlhari*, p. 281; **latrunculator**: *prinzători de lotri, chinuitori de tîlhari*, p. 282; **laudator**: *lăudători*, p. 282; **laudatrix**: *lăudătoare*, p. 282; **lecticarius**: *purtători de lectică*, p. 283; **lectsterniator**: *aşternători de pat*, p. 283; **legator**: *făcător de diiată*, p. 283; **legatus**: *sol, purtători de cinste, cum ar hi un*

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

vătaf, p. 283; **legifer**: *dătători de leage*, p. 283; **legifera**: *dătătoare de leage*, p. 283; **legirupa**: *rumpători sau strîcători de leage*, p. 283; **legislator**: *deregători de leage*, p. 283; **legulejus**: *învățători de leage*, p. 283; **legulus***: culegători de vie sau de poame*, p. 283; **lena**: *fămeaie țîitoare de bordeai*, p. 283; **libellio**, **-onis**: *purtători de răvașuri, ducători de cărți*, p. 285; **liberator**: *izbăvitori, slobozîtori*, p. 286; **libitinarius**: *îngropători de morți*, p. 286; **librariolus**: *scriitori, logofăt, scriitoraș de cărți*, p. 286; **librarius**: *scriitori de cărți, vînzători de cărți*, p. 286; **librator**: *măsurători, cumpărători*, p. 286; **libripens**, **-dis**: *măsurători cu puntul*, p. 286; **licitans**: *cerători în preț*, p. 286; **licitator**: *bătători de preț*, p. 287; **lictor**, **-oris**: *sluga orașului, poroslov, crainic, henghiiari, gîde*, p. 287; **lignator**: *lemnari, tăietori de leamne*, p. 287; **linguritor**: *răsîpitori cu gîtlejirea*, p. 287; **limbolarius**: *croitori, primuitori, cusători de gure*, p. 287; **linteo**: *pînzari*, p. 288; **lintrarius**: *luntrari, cinari*, p. 288; **literator**: *diiac, grămmătic, învățat*, p. 289; **lithoglyphus**: *tăietori de piiatră*, p. 289; **liticen**: *trîmbițaș cu trîmbita strîmbă*, p. 289; **lixa**: *spălătoare, curățîtoare de lături în tabără*, p. 289; **locatarius**: *priimitori casa, țarina în simbrie, în plată*, p. 289; **locator**: *dătător în simbrie, în plată, locitori, așezătoroi*, p. 289; **locutor**: *grăitori*, p. 290; **locutulejus**: *cicală, limbut, care grăiaște multe*, p. 290; **logista**: *dascal învățători spre luarea sămii*, p. 290; **lorarius**: *poroslov, slugă a orașului*, p. 291; **lotor**, **-oris**: *spălători*, p. 291; **lotrix**: *spălătoare*, p. 291; **lucrifuga**: *fugitori de dobîndă, urîtori de dobîndă*, p. 292; **lucrio**, **-onis**: *cercători de dobîndă*, p. 292; **luctator**: *luptători*, *svăditori, războinicitori*, p. 292; **ludia**: *jucăcioasă fămeaie*, p. 292; **ludificans**: *viclenitori cu jucarea, cu batjocurirea, -re*, p. 292; **ludimagister**: *dascal învățători, dascal de școală*, p. 292; **ludio**: *jucătareț, dănțuitori, bărdăoază*, p. 292; **lupanarius**: *vînători de lupi*, p. 293; **lurco**, **-onis**: *zmîrcitori, mîncători mare*, p. 293; **lusor**: *jucători, batjocuritori, ciufulitori*, p. 293; **lychnuchus**: *sfeașnic sau purtători de făcile de vînt*, p. 294; **lyricen**: *lăutari, căpuzari*, p. 295; **lyristes**: *lăutari*, p. 295; **macellarius**: *precupăț*, *vînzători de bucate, de hrană*, p. 296; **machaeropoeus**: *purtători de sabie*, p. 296: **machinarius**: *făcătoriul unealtelor cu înțelepciune și al găsîrilor celor meșteșugealnice*, p. 296: **machinator**: *găsîtori de unealte tălpize și făcători de găsîri înțeleapte*, p. 296; **mactator**: *omorîtori, tăietori jos*, p. 296; **maenas**: *fămeaie urgisitoare cici și colea alergătoare, svințiitoare sărbătorile lui Bachus*, p. 297; **mageirus**: *bucătari, sucaci*, p. 297; **maggiste**, **-tri**: *dascal*, p. 297; **magistra**: *dăscăliță*, p. 297; **magnarius**: *neguțători mare, neguțători cu negoațe mari*, p. 297; **magnates**: *oameni căpetenii, cum sînt boiarii*, p. 297; **magnetes**: *domnii sau boiarii din divan de svat, căpeteniile orașului*, p. 297; **magus**: *înțelept îndrăcit, fărmăcători, descîntători*, p. 298; **malefica**: *fămeaie rău făcătoare, strigoaie*, p. 298; **malleator**: ciocănitori, *bătători cu ciocanul*, p. 298; **mandator**: *porîncitori*, p. 299; **mando**, **-onis**: *mîncători mare*, p. 299; **mansveturius**: *îmblînzîtori*, p. 299; **manipularis**: *stegari, cre* [sic!] *țîne steagul sau cel care e sput* [sic!] *steag*; iarăș: *de o mînă(cît iai o dată*), p. 300; **mantes**: *gîcitori, vrăjitori*, p. 300; **manticularium**: *tăietori de pungi, furători de burdușe, de teșile*, p. 300; **mantis**: *gîcitori*, p. 300; **manulearius**: *făcători de haine cu mîneci*, p. 300; **margaritarius**: *vînzători de mărgăritari*, p. 301; **marmorarius**: *cioplitori de piiatră de marmură*, p. 301; **marsupiarius**: *pungari, făcători de pungi*, p. 302; **martyr**: *făcători de adeverință* (*mărturisire*), *-re, măcenic, -că*, p. 302; **masgophorus**: *purtători de gîrbaci*, p. 302; **mastrucatus**: *purtători de conteș șardienesc*, p. 302; **mataelogus**: *grăitori în zadar, în deșert*, p. 302; **materfamilias**: *stăpînă cu slugi*, p. 302; **materiarius**: *cioplitori al lucrurilor de clădit, gătitoriul*, p. 303; **matricida**: *omorîtori de mumă*, *șugubățu maice-sa*, p. 303; **mechanicus**: *om meșter, om lucrători*, p. 304; **mediastinus**: *slugă de jos, de mijloc*, p. 304; **mediator**: *umblători în mijloc, mijlocitori*, p. 304; **medicamentarius**: *făcători de doftorii*, p. 304; **mediator**: *miljocitori, în mijloc umblători*, p. 304; **melancholicus**: *căruia îi iaste în trup splina neagră pentru care să necăjaște și-i cu voia trist și și* [sic!]*adease zburatec la fire* (*nebun*), p. 305; **melicus**: *învățători de cîntece sau făcători de cîntări*, p. 305; **meliturgus**: *slobozîtori de miiare*, *nevoitori cu miiarea*, p. 306; **mellarius**: *mierari, țîitori de miiare*, p. 306; **melodes**: *cîntători dulce*, p. 306; **memorator**: *pomenitori*, p. 306; **mensor**: *măsurători*, p. 307; **mensularius**: *schimbători de bani*, *zaraf*, p. 307; **mercans**, **-tis**: *tîrguitori*, *cumpărători*, *-re*, p. 307; **mercator**: *neguțători*, p. 307; **mercenarius**: *năiemit, biriș, cel cu simbrie, cu plată tocmit*, p. 307; **meribibulus**: *băutori de vin tocma curat*, p. 308; **merobibus**: *băutori vin neamestecat*, p. 308; **meseochorus**: *muzicaș, stătători în mijlocul*

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

şireagului, căpuzari, strunari, p. 308; **metallarii**: *săpători de băi, de rude*, p. 309; **metallicus**: *băiaş, băiaş rudari*, p. 309; **metator**: *hotărîtori, măsurători afară*, p. 309;**metoposcopus**: *gîcitori din privirea frunţei şi a obrazului*, p. 309; **miles**, **-etis**: *viteaz, cătană*, p. 310; **mimographus**: *poetic scriitori de vearşuri de lucrure scîrnave şi de ocară*, p. 310; **mimula**: *fămeiţă următoare năravului sau obiceaiul altuia cu joc*, p. 310; **mimus**: *următoriul glumăţ cu meşterşug al năravului altui om şi al voroavei*, p. 310; **minister**: *slugă, ajutori*, p. 311; **minnistrator**: *slujitori*, p. 311; **ministratix**: *slujitoare, fată sau fămeaie*, p. 311; **mirator**: *mirători*, p. 311; **miratrix**: *mirătoare*, p. 311; **misanthropos**: *următori de năred, cumplitori de om*, p. 312; **miserator**: *milostivitori, amărîtori*, p. 312; **moderator**: *îndereptători, cîrmitori*, p. 313; **modulator**: *cîntători, învăţători spre cîntări*, p. 313; **moderatrix**: *îndereptătoare*, p. 313; **modiperator**: *îndereptători de ospeaţe, de nunte*, p. 313; **modulator**: *cîntători, învăţători spre cîntări*, p. 313; **molendinarius**: *morari*, p. 314; **molitor**, **a molior**: *aşezători de lucru mare, mare alcătuire făcători*, p. 314; **molitor**: *morari*, p. 314; **molitrix**: *morăriţă*, p. 314; **molochinarius**: *văpsîtori de şcarlat*, p. 314; **monachus**: *sîngur trăitori, bărat*, p. 315; **monarcha**: *crai sîngur domnitori sau căpetenie*, p. 315; **monetarius**: *bătători de bani*, p. 315; **monitor**: *îndemnători*, p. 315; **monomachus**: *oştitori sîngur cu unul*, p. 315; **monstrator**: *arătători*, p. 315; **morator**: *întîrzietori, zăbovitori*, p. 316; **morologus**: *cu vorba nebun, măscărici*, p. 316; **motor**: *clătinători, mişcători*, p. 317; **mulio**: *catîrari, mînători de mîşcoi*, p. 317; **mulius idem quod mulio**: *păstori de catîri, mîşcoiari*, p. 317; **mulomedicus**: *doftor de asini*, p. 317; **multibibus**: *băutor mult*, p. 318; **munitor**: *întăritori, feritori*, p. 319; **musicus**: *dascal de cîntări*, p. 320; **musivarius**: meşter *împodobitori cu înfăţate pietri*, p. 320; **myropola**: *păticari, apticari, spiceari*, p. 321; **mystagogus**: *cliseari, purtători de grijă a svinţeniei*, p. 321; **naca**: *văpsîtori, lucrători de lînă*, p. 322; **narrator**: *povestitori*, p. 322; **natator**: *înotători*, p. 323; **natinatores, seditiosi negotiosi vocabantur**: *pornitori de turbări, mahleari, haini*, p. 323; **navarchus**: *căpitanul şireagului corăbiei*, p. 323; **nauclerus**: *meşter de corabie, corăbiiari*, p. 323; **navicularius**: *corăbiiari*, *meşterul corabiei*, p. 323; **navita**: *corăbiiari, vînslari*, p. 324; **naumacharius**: *oştitori pă apă*, p. 324; **naumachus**: *oştitori, hărţuitori în corabie, galionari*, p. 324; **naupegus**: *făcători de corabie*, p. 324; **nauta**: *corăbiiari, vînslari*, p. 324; **necromantes**: *gîcitori sau prorocitori de morţi, de pogrebanii*, p. 325;**necrophorus**: *ducători de mort*, p. 325; **negotiator**: *muncitori, neguţători*, p. 325; **nestrix**: *cusătoare, torcătoare*, p. 327; **neurobata**: *umblători pă funie, palivan*, p. 327; **nominator**: *numitori*, p. 330; **nomodidactes**: *învăţători de leage*, p. 330; **nomophylax**: *păzîtori de leage*, p. 330; **notaruius** [sic!]: *însămnători în sus, scriitori în sus, notari*, p. 330; **novator**: *înnoitori*, p. 331; **novatrix**: *înnoitoare*, p. 331; **nugator**: *grăitori de bîrfituri, spuitori de minciuni*, p. 332; **nugivendus**: *vînzători de lucruri mincinoase, zădarnice*, p. 332; **numularius**: *schimbători de bani, zaraf,* p. 333; **nunciator**: *spuitori de veşti, vestitori*, p. 333; **nucius**: *sol, spuitori de veşti, olăcari*; iarăş: *veste*, p. 333; **nundinator**: *bulceari, zborari*, p. 333; **nuntia**: *spuitoare de veşti, solitoare*, *soliţă*, p. 333; **nuntiator**: *sol, ducători de poruncă, spuitori de veşti*, p. 333; **nutritius**: *hrănitori*, p. 333; **objurgator**, **-oris**: *mustrători, dojenitori*, p. 336; **oblatrator**: *împotriva cuiva lătrători*, p. 336; **oblatratrix**: *împotrivă lătrătoare*, p. 336; **oblocator**: *ocărîtori, grăitori pre dîns*, p. 336; **obsessor**: *poposîtori*, *oborîtori, descălecători*, p. 337; **obsignator**: *pecetluitori*, p. 337; **obsonator**, **vide opsonator**: *tîrguitori de bucate*, p. 338; **obsopoeus**: *bucătari, socaci*, p. 338; **obtrectator**: *hulitori*, p. 338; **occator**: *grăpători*, p. 339; **occultator**: *ascunzători, tăinuitori*, p. 340; **ocularus**: *doftor de ochi*, p. 341; **odorator**: *mîrosîtori*, p. 340; **oeconomus**: *grijitori de casă, purtători de grija casei*, p. 341; **oenophorus**: *purtători de vin, împlători de vin*, p. 342; **oenopola**: *cîrcimari*, p. 342; **offarius**: *hierbători de zămşoară*, p. 342; **offector**: *văpsîtori*, p. 342; **offensator**: *bîntuitori, zmintitori, poticnitori, greşitori*, p. 342; **olearius**: *uleiari, făcători de uloi*, p. 343; **olitor**, **-oris**: *vînzători de iarbă*, *legumari, grădinariul*, p. 343;**ominator**: *gîcitori, prorocitori, aruncători de sorţi*, p. 344; **operaria**: *lucrătoare pă zî*, p. 345; **operarius**: *muncitori, lucrători, lucrători pă zî*, p. 345; **operator**: *muncitori, lucrători*, p. 345; **ophionachus**: *oştitori cu şarpele*, p. 345; **ophiophagus**: *mîncători de şarpe*, p. 345; **ophtalmicus**: *doftor tămăduitori în ochi*, p. 346; **opifex**, **-cis**: *om meşter, lucrători cu mîna;* iarăş*: făcători, aşezători*, p. 346; **opilio**, **-onis**: *oiari, cioban de oi*, p. 346; **opitulator**: *ajutători*, p. 346; **oppressor**, **-oris**: *călcători jos, dosăditori*, p. 347; **oppugnator**: *oştitori împotrivă, războitori împotrivă*, p. 347; **opensator**: *tîrguitori de bucate*, p.

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

347; **ordinator**: *rînduitori*, p. 349; **ornihtotarces**: *grijitoriul găinilor*, p. 349; **ostentator**: *arătători, trufitori*, p. 350; **ostiarius**: *stătători la ușă, ușari, portari*, p. 351; **ovyporopola**: *vînzători de bucate cu oțăt*, p. 351; **pabulator**: *aducători de obroc*, p. 353; **pacator**: *împăcători*, *-re*, *linitori*, p. 353; **pacificator**: *așezători, făcători de pace*, p. 353; **pactor**: *tocmitori, făcători de prinsoare* (*de rămas*), p. 353; **paedagogus**: *învățători de copii, dascal de școală*, p. 353; **paedotriba**: *purtătoriul de grijă al copiilor, învățători de copii*, p. 353; **paetus**: *privitori, căutători în sus încrucișat*, p. 354; **palaestricus**: *luptători, hărțuitori*, p. 354; **palaestrita**: *dascal de hărțuit, luptători*, p. 354; **plaestitus**: *hîreț, hărțaș*, p. 354; **palpator**: *lingușitori, ștergători*, p. 355; **palpo**, **-onis**: *lingușitori*, p. 355; **pamphilus**: *iubitori de toate*; iarăș: *la toți drag, iubit*, p. 356; **pandocheus**: *priimitori de oaspeți*, p. 356; **panifex**, **-cis**: *cocători, făcători de pită*, p. 357; **panificus**: *făcători de pită*, p. 357; **pantomimus**: *ca acela jucători, bărdăoază, cucă, care faptele tuturor și graiul urmînd, cu podoabă le știe înainte a le arăta*, p. 357; **parabatae**: *trecători de ceaea parte, sucitori de ceaea parte*, p. 358; **paracletus**: *veselitori, mijlocitori, umblători în mijloc*, p. 358; **paranymphus**: *pețitori, îndereptători de mire, nun*, p. 358; **paraphrastes**: *cu mai multe graiuri, cu voroavă de prisosît, tîlmăcitori, tîlcuitori*, p. 358; **parasitus**: *lingușitori, lingători de blide*, p. 358; **parenticida**: *șugubăț de părinte*, p. 359; **paephippius**: *călăraș neînvățat*, p. 359; **pariator**: *cu alt numărători, întocma numărători, socotitori*, p. 359; **parmularius**: *hărțuitori împăvăzat*, 360; **parochus**: *care au gătit solilor celor veniți bucate* (*conăceari*); iarăș: *popă, slugă bisericească*, p. 360; **parricida**: *care omoară pre tată-său, șugubețul tătîni-său*, p. 360; **partitor**, **-oris**: *împărțîtori*, p. 361; **partor**: *luotori de parte, căpătători, așezători de ceva*, p. 361; **pastinator**: *săpători, arători*, p. 361; **pastophorus**: *popă de svinţenie*, p. 361; **patagiarius**: *făcători de veșminte cu aur*, p. 361; **patinarius**: *lingători de blide*, p. 362; **patrator**: *așezători, deregători*, p. 362; **patricida**: *șugubeț de părinte*, p. 362; **patrona**: *fămeaie apărătoare, purtătoare de grijă, ctitoră*, p. 362; **patronus**: *apărători, făcători, ctitor*, p. 362; **pausarius**: *îndereptători de vînslitori*, p. 363; **peccator**: *păcătos*, *păcătuitori*, p. 363; **pecorarius**: *păstori de vite*, p. 363; **pecuarius**: *păzîtori de vite*, p. 363; **pedarius**: *judecători de svat, svătean, care n-au zis sentenție, ci a altuia o au mărturisit bună a fi*, p. 364; **pedes**, **peditis**: *pedestraș*, p. 364; **pellicator**: înșelători, amăgitori, p. 365; **penatores**, **qui penum gestant**: *purtători de bucate*, p. 366; **pensator**: *măsurători*, p. 366; **pensiculator**: *măsuratori, biciuluitori*, p. 366; **pensionarius**, **qui pensionem alicui solvere teneatur**: *priimitori în simbrie*, p. 366; **pensitator**: *bine măsurători*, p. 366; **pensor**; *măsurători*, p. 366; **pentarchus**: *umblători înainte la cinci*, p. 366; **penathlus**: *oștitori, cu cinci meșterșuguri oștitori*, p. 366; **percantatrix**: *cîntătoare*; iarăș: *descîntătoare*, p. 368; **percontator**: *iscoditori*, p. 368; **percussor**: *bătători, ucigători, omorîtori*, p. 368; **perditor**: *pierzători, făcători de pagubă, sfărîmitori*, p. 369; **perductor**: *purtători*, p. 369; **perfossor**: *săpători de pareți, săpători de case*, p. 370; **perfuga**, -ae: *pribeag, fugători dincolo, în miljocul vrăjmașilor*, p. 370; **peroriga**: *meșter slobozîtori armăsariul în stavă la iape*, p. 374; **perscriptor**: *scriitori, logofăt*, p. 375; **persecutor**: *gonitori, duduitori*, p. 375; **persvasor**: *făcători ca să să crează, silitori, amăgitori*, p. 376; **persvastrix**: *făcătoare de crezut, amăgitoare*, p. 376; **perturbator**: *turburători, pierzători de minte, opăcitori, turbători, supărători*, p. 377; **perturbatrix**: *supărătoare, turburătoare*, p. 377; **petaurista**: *jucători, săritori, fugitori*, p. 378; **petitor**: *ceietor, procatorul pîrîtorului ponosluitori*, p. 378; **petitrix**: fămeaie *pîrîtoare, ponosluitoare*, p. 378; **phago**, **-onis**: *mîncători mare*, p. 374; **phalangarii**: *viteaji de șireag stătători*, p. 379; **phalangarius**: *purtători de povăruri*, p. 379; **pharmaceutria**: *fărmăcătoare*, p. 380; **pharmacopola**: *păticari, vînzători de doftorii*, p. 380; **pharmacotrophii**: *mîncători de venin, de otravă*, p. 380; **philarchus**: *pohtitori, iubitori de domnie*, p. 380; **philargyrus**: *iubitori de bani*, p. 380; **philodespotus**: *carele iubeaşte pre domnu-său, iubitori de domn, de stăpîni*, p. 381; **philoemus**: *săbiiari de vin, iubitori de vin*, p. 381; **philologus**, **-i**: *iubitori de vorbă împodobită, învățători de grai împodobit*, p. 381; **philomathes**: *învățători bucuros*, p. 381; **philomusus**: *iubitori de învățătură*, p. 381; **philonicus**: *pohtitori de biruință, arțăgaș*, p. 381; **philopolemus**: *iubitori de război, bucuros oștitori*, p. 381; **philoponus**: *iubitori de muncă, de lucru*, p. 381; **philos**: *iubitori, priiatin bun*, p. 381; **philosophaster**: *iubitori de filosofii sau pohtitori, iubitori de înțelepții, următori de înțelepți*, p. 381; **philosophus**, **-i**: *iubitoriul înțelepției, pohtitoriul și învățătoriul dereaptei învățături*, p. 381; **philotheorus**: *cugetători înțelepțeaşte, cu cugetul toate*

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

descusători, p. 381; **philoxemum**: *gazdă bună, iubitori de veniți*, p. 381; **phrygio**, **-onis**: *țăsători de mătasă*, p. 382; **phylacista**: *păzîtori de temniță, temniceari*, p. 383; **physiologus**: *vorovitori dascal învățători de lucrurile firnice*, p. 383; **physionomus**: *înțelegători spre fire*, p. 383; **piatrix**: *fămeaie muncitoare cu jîrtvă curățîtoare*, p. 383; **pignerator**: *cerători de zălog*, *zălogitori*, p. 384; **pilarius**: *bărdăoază care să joacă cu gloanțe și cu păhară*, p. 384; **pingviarius**: *iubitori de gras*, p. 384; **pingvinarius**: *iubitori de gras*, p. 384; **pinsor**: *pisători, frîngători de grîu, măcinători*, p. 385; **pirata**: *tîlhari de mare*, p. 386; **piscarius**: *vînzători de peaște*, p. 385; **piscator**: *păscari*, p. 385; **piscatrix**: *păscăriță, păscăreasă*, p. 385; **pistor**, **-oris**: *cocători de pită, beachiiar*, p. 386; **pistrix**: *cocătoare, pităriță, bechiereasă*; iarăș: *peaște de mare*; iarăș: *sămn de steale*, p. 386; **plagiarius**: *furători de slugă, amăgitori, vînzători de slujnică*, p. 387; **planus**: *viclean amăgitori*, p. 387; **plastes**, **-stae**: *lucrători de pămînt*, *meșteri de tină, olari*, p. 387; **plausor**, **-oris**: *tepșitori, veselitori*, p. 388; **plaustrarius**: *făcători de car*, p. 388; **plebicola**: *slugi iubitoare de nărod de obște*, p. 388; **plumarius**: *văpsîtori cu pana* (*cu tuleai*), p. 389; **pocillator**: *împlători de păhar*, p. 389; **pocillatrix**: *împlătoare de păhar*, p. 389; **poeta**: *poetic scornitori, așezători de vearșuri*, p. 390; **polio**, **-onis**: *curățîtori de sabii, de arme*, p. 390; **pollinctor**: *ungători de trup mort, îngropători de mort*, p. 390; **pollintor**: *cernători de făină*, p. 391; **polyhistor**: *știutori a multe*, *cu multă învățătură*, p. 391; **polyphagus**, **-i**: *mîncători mult, mîncători mare*, p. 391; **pomarius**: *vînzători de poame*, p. 392; **pontifex**: *popă mare, arhiereu*, p. 392; **ponto**, **-onis**: *podari*, *vînslari*, p. 392; **popino**, **-onis**: *lingătareț în cuhnie*, p. 392; **populator**: *pustiitori*, p. 392; **populatrix**: *pustiitoare*, p. 392; **porcarius**: *purcari*, p. 393; **porcinarius**: *vînzători de carne de porc*, p. 393; **porculator**: *țîitori*, *crescători de porci*, p. 393; **porthmeus**: *vînslari*, p. 393; **portisculus**: *păleari de corăbiiari, care îndeamnă pre păleari,* p. 393; **portitor**: *vînslitori, vamăș de vînslit, podari, strîngători de vamă*, p. 393; **positor**: *așezători, făcători*, p. 394; **possesor**: *biruitori, ocinători, uricaș, moștenitori*, p. 394; **postulator**: *cerători, pohtitori*, p. 395; **potator**, **-oris**: *băutori*, p. 395; **potor**: *băutori*, p. 395; **praebitor**: *dătători, dătători afară, slujitori afară*, p. 396; **praecantrix**: *înainte cîntătoare sau descîntătoare*, p. 396; **praecautor**: *înainte depărtători*, p. 396; **praecentor**: *înainte cîntători*, p. 396;**praeceptor**: *dascăl, învățători*, p. 396; **praeceptrix**: *dascaliță*, p. 396; **praeco**, **-onis**: *strîgători afară, vestitori afară*, p. 396; **praecursor**: *înainte alergători*, p. 397; **praedator**: *prădători, răpitori*, p. 397; **praedes**, **vide praes, praedis**: *chiezaș*, p. 397; **praediator**: *știutori spre dereptatea odagiiască și spre leage*, p. 397; **praedicator**: *propoveduitori, vestitori*, p. 397; **praedo**, **-onis**: *prădători, budușău, tîlhari, hoț, răpitori*, p. 397; **praefica**: *fămeaie plîngătoare de mort tocmită în simbrie* (*sau îndereptătoare de jale*), p. 398; **praegustor**: *înainte gustători*, p. 398; **praelector**: *înainte cetitori*, p. 398; **praeliator**: *oștitori, hărțuitori, războitori*, p. 398; **praemonstrator**: *înainte arătători, chivernisitori*, p. 399; **praenuntius**: *sol înainte vestitori*, p. 399; **praepositus**: *înainte umblători, postealnic*, p. 400; **praes**, **-dis**: *chiezaș*, p. 400; **praeses**, **-dis**: *țîitori de cinste, țîitori de grijă, purtători de grijă, căpetenie chivernisitoare; iarăș: apărători, ajutători*, p. 401; **praestantia**: *căpetenie, ființă vestită*, p. 401; **praester**, **-itis**: *vătaf țîtori de cinste, căpetenie, crai;* iarăș*: apărători, ajutători*, p. 401; **praestigiator**: *pierzători de lumina ochilor, vrăitori*, p. 401; **praestigiatrix**: *pierzătoare de lumina ochilor*, p. 401; **praestigiosus**: *făcători de minuni, pierzători de lumina ochilor*, p. 401; **praessul**, **-is**: *înainte jucători, cap dintre popii ii Mars pre carii i-au chiemat saliuseani, înainte fugători, înainte umblători;* iarăș*; popă mare*, p. 401; **praesltor** [sic!]: *înainte dănțuitori, jucători, fugători*, p. 401; **praetor**: *purtători de cinste, județ, eparh, stratig*, p. 402; **praetorianus***: ascultători de purtătoriul cel de grijă al taberei*, p. 402; **praevaricator**: *trecători de ceaea parte;* iarăș*: în pîră, în taină cu partea cea împotrivitoare, știutori, fățarnic*, p. 402; **praesbyter**: *om de multă vreame, bătrîn învățători*, p. 403; **primates**: *căpetenii, cei mai dintîi*, p. 403; **primipilaris**: *care au fost în rîndul cel dintîi, căpitan sau supt acesta au vitejit*, p. 404; **primipilus**: *hătnogi șireagului celui dintîi*, p. 404; **princeps**, **-is**; *crai, căpetenie, prințip*, p. 404; **proauctor**: *înainte așezători, întîi începători, întîi născători*, p. 404; **probator**: *mărturisitori, binevăditori, adeveritori* p. 404; **proclamator**: *strîngători afară, pristav, crainic*, p. 405; **proconsul**, **-is**: *țîitori de cinstea țării, chipul craiului, chipul conzulului, anthipat*, p. 405; **procreator**: *născători, sporitori*, p. 405; **procreatrix**: *născătoare, sporitoare*, p. 405; **procubitor**: *prevehietori înaintea taberei*, p. 406; **procurator**: *grijitori*, p. 406; **procuratrix**: *grijitoare, purtătoare de grijă*, p. 406;

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

procui, **-i**: *văzători de față, peţitori, silitori spre însurat*, p. 406; **prodicator**, **qui extra oridnariam** [sic!] **dictaturam gerit**: *ţîitori de boierie* (*de cinste*) *de sus, spre care pentru pricina lipsei pînă la o vreame să bizuiaşte*, p. 406; **prodigiator**: *tîlcuitori de gîcire din ciuda s-au făcut*, p. 406; **proditor, -oris**: *vînzători*, p. 406; **professor**: *învăţători de obşte, dascal*, p. 407; **profligator**: *răsîpitori, pierzători, prăpăditori, om rău, pierzători de moşie-ş*, p. 407; **prognostes**: *gîcitori, care ştie spune lucruri viitoare*, p. 407; **progrediens**, **-tis**: mai-nainte *mărgători*, p. 407; **prohibitor**: *opritori*, *contenitori*, p. 407; **prologus**: *înainte grăitori, înainte povestitori*, p. 408; **prolytae**: *învăţătorii învăţăturei ceii dinainte a legei sau de leage*, p. 408; **promnestria**: *fămeaie aşezătoare spre căsătorie personele împreună aşezătoare*, p. 408; **promulgator**: *afară vestitori*, p. 409; **promulgatrix**: *afară vestitoare*, p. 409; **promus**, **-i**: *şifari, împărţîtori afară unele-altele*, p. 409; **promuscendus**: *şifari, chielari*, p. 409; **pronaos**: *stătătoriînainte bisearecei*, p. 409; **pronunciator**: *spuitori afară, povestitori, vorovitori*, p. 409; **propagator**: *măritori, sporitori*, p. 409; **propendens**: *plecători jos, spînzurători, bătăcănitori*, p. 409; **propheta**: *gîcitori, proroc, vestitorul voiei lui Dumnezău*, p. 410; **prophetis**: *proroci*ţă, p. 410; **prophetissa**: idem, p. 410; **propinator**: *închinători spre cineva*, p. 410; **propola**: *neguţătoritori, precupitori*, p. 410; **proprietarius**: *domn sîngur însuş, gazda a cuiva*, p. 410; **propugnator**: *apărători, feritori*, p. 410; **propulsator**: *gonitori, duduitori*, p. 410; **proquestor**: *al doile vătaf, chipul vătafului, ţîitoriului de boierie*, p. 410; **proreta**: *cîrmaciu, corăbiiari, stătători în nasul corabiei*, p. 410; **proscriptor**: *trimiţători în urgie*, p. 411; **prospectator**: *ochitori, privitori*, p. 411; **protector**: *apărători, scutitori, ocrotitori, acoperitori*, p. 412; **provocator**: *chiemători în luptă, la harţ*, p. 413; **proxeneta**: *mijlocitori între doao jumătăţi, dătătoare, luotoare, împăcătoare*, p. 413; **pritamos**: *persoană din boiarii cei mari, pă care stă grija oraşului*, p. 414; **psaltes**: *cîntăreţ, peveţ*, p. 414; **psaltria**: *cîntăreaţă*, p. 414; **pseudomartyr**: *învăţători strîmb, mărturie vicleană, strîmbă*, p. 414; **pseudopropheta**: *proroc mincinos, viclean*, p. 414;**pseudurbanus**: *care să ţîne pre dîns orăşan, iară nu iaste*, p. 414; **psycholutres**: *scăldători în apă reace*, p. 414; **pterophori**: *olăcari pripitori, curîndzîtori, ageri*, p. 414; **publicanus**, **-i**: *care de la oraş sau de la vreaun domn vamă şi alt venit în preţ adevărat cumpără*, p. 415; **publicola**: *iubitori de nărod de obşte*, p. 415; **pugil**: *hireţ, luptători cu pumnul sau hărţuitori*, p. 415; **pugnator**: *hărţuitori, războitori*, p. 415; **pularius**: *puiari, muncitori cu pui de găină*, p. 416; **pullatus**, **-us**: *persoană de jos de nici o treabă, puleş*, p. 416; **pulmonarius**: *durători de plumîni*, p. 416; **pulsator**: *hodorogitori, clănţăitori, bătători*, p. 416; **pultiphagus**, **-i**: *mîncători de papă, mîncători de păsat*, p. 416; **punitor**: *globitori, osînditori*, p. 417; **purgator**: *curăţîtori*, p. 416; **purpurarii**: *culegători de mare, văpsîtori de frînghie, de urşinic*, p. 417; **purpurarius**: *vapsîtori de urşinic, de frînghie*, p. 417; **putator**: *curăţîtori de pomi, dezrămuritori, tăietori de vie*, p. 417; **putearius**: *fîntînari, săpători de puţuri*, p. 418; **pycta**: *hîreţ, luptători, hărţuitori*, p. 418; **pythonicus**: *care gîceaşte prin dracul, sau din care spune diiavolul gîcituri viitoare*, p. 419; **quadratarius**: *cioplitori de pietri*, p. 420; **quadrigarius**: *cărăuş*, p. 420; **quadruplator**: *vînzători pîrîtori, pîrîtori pentru a patra parte a birşagului pîrît*, p. 421; p. 421; **quaesitor**: *judeţul judecători al lucrurilor umblătoare în cap, întrebători de fapte reale, adecă cemergu a căpeteniei*, p. 421; **quaestionarius**: *afară întrebători*, p. 421; **quaestor**: *ţîitori de avuţie*; iarăş: *işpan*: iarăş: *cercători, întrebători*, p. 421; **racemarius**: *aducători de struguri*, *-re*, p. 426;**rapo**, **-onis**: *răpitori*, p. 427; **raptor**: *răpitori*, *apucători*, p. 427; **rasor**: *răzători*, *tunzători*, p. 427; **ratiarius**: *plutaş, plutariu*, p. 427; **rationarius**: *luotori de samă, ţîitori de samă*, p. 427; **rebellator**: *împotrivnic pornitori de oaste*, *hain, înănţător spre domnu-său*, p. 428; **rebellatrix**: *sculătoare împotrivă, pornitoare de război* (*fată sau muiare*), p. 428; **receptor**: *înlăuntru priimitori, gazdă de hoţi, de tîlhari*, p. 429; **receptrix**, **-cis**; *priimitoare înlăuntru, gazdă de hoţi*, p. 429; **reconciliator**: *îmblînzîtori*, p. 429; **rector**: *îndereptători, chivernisitori;* iarăş*: dascal de şcoală*, p. 430; **rectrix**, **-cis**: *îndereptătoare, cîrmuitoare*, p. 430; **redemptor**: *răscumpărători*, p. 430; **reductor**: *îndărătducători, aducători*, p. 431; **refector**: *înnoitori*, p. 431; **reformator**: *îmbunătăţîtori, rînduitori spre furma cea de demult dreaptă*, p. 431; **refrigerator**: *răcitori, înfrigurători*, p. 432; **refrigeratrix**: *răcitoare, frigurătoare*, p. 432; **regnatrix**: *împărăţîtoare*, p. 432; **relator**: *îndărăt aducători*; iarăş; *înainte vorovitori, povestitori*, p. 433; **remex**, **-gis**: *voinic vînslitori, vînslitori*, p. 434; **remus**: *opacină, vînslitori*, p. 434; **renuncius**: *iarăş vestitori, aducători de veşti*, p. 435; **reparator**, *înnoitori*, p. 435; **repertor**:

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

aflători, găsitori, p. 435; **repetitor**: *îndărăt cerători*, p. 435; **repraehensor**: *mustrători, dojenitori*, p. 436; **repressor**: *împotrivă stătători, opritori*, p. 436; **residens**, **-tis**: *mîlcom şezători, -re, acolo lăcuitori, -re*, p. 437;**responsator**: *răspunzători*, p. 437; **responsor**: *chiezaş*, p. 437; **restiarius, -ii**: *fînari, făcători de funii*, p. 437: **restio, -onis**: *fînari*, *făcători de funii*, p. 437; **restitator**: *zăbovitori*, p. 438; **restitutor**: *îndărăt aducători, dătători*, *întocmitori spre locu-ş*, p. 438; **reunctor**: *ungători*, p. 439; **rhedarius**: *cociş, comişăl, cărăuş*, p. 440; **rhetor**: *dascal învăţători spre graiul împodobit*, p. 440; **rhyparographus**: *zugrav aşa şi aşa, mînjitori, imători*, p. 441; **rhytmicus**: *aşezători de vearşuri, cîntători*, p. 441; **risor**, **-oris**: *rîzători*, *chicăitori*, p. 441; **rivalis**: *cu altul o faţă iubitori*, p. 442; **rivinus**, **idem quod rivalis**: *ca aceaea faţă iubitori pre care şi altul o iubeaşte*, p. 442; **rorarii**: *viteaji au fost uşori spre armă înainte slobozîtori,* p. 442; **ructator**: *izbucnitori, pufnitori, sughiţători*, p. 443; **ructatrix**: *izbucnitoare, pufnitoare*, p. 443; **rumigerulus**: *purtători de veşti*, p. 444; **ruptor**: *rumpători, strîcători, sfărîmători*, p. 444; **sacccarius**: *purtători de saci*, p. 446; **saccularius**: *furători în sac, furători de sac*, p. 446; **sacerdos**: *popă jirtvitori, preot*, p. 446; **sacrificulus**: *popă jîrtvitori*, p. 447; **sacrificus**: *svinţitori, de svinţenie făcători, -re*, p. 447; **sacrilegus**: *furători de svinţenie, hoţitori de biseareci*, p. 447; **sagarius**: *vînzători de mintii scurte*, p. 447; **sagittarius**: *săgetari*: iarăş: *sămn de steale ceresc*, p. 447; **sagittifer**, **-a**: *purtători de săgeţi, -re*, p. 447; **salacon**: *fălitori sărac care să face bogat, făţărnicitori de bogăţie*, p. 448; **salarius**: *sărari, vînzători de unealte de sare, vînzători de sare*, p. 448; **salgamarius**: *vînzători de bucate murate, înlăuntru sărate, înlăuntru încărcate*, p. 448; **salsamentarius**: *vînzători de bucate sărate*, p. 449; **saltator**: *dănţuitori, jucători, săritori*, p. 449; **saltatrix***: jucătoare, dănţuitoare*, p. 449; **saltuarius**: *păzîtori de branişte de crîng*, p. 449; **salutator**: *mulţămitor*, p. 449; **sanctor**: *rînduitori, istovitori, săvîrşitori, făcători de leage*, p. 450; **sandaligerulus**: *purtători de papuci*, p. 450; **sandafilarius**: *îngropători de morţi, cioclaş, purtători de morţ*, p. 450; **sannio**, **-onis**: *îngînători, rînjitori, glumitori chicăindu-să*, p. 451; **sarcinator**: *cîrpaci, petecitori, cîrpitori, cusători*, p. 451; **scarcinatrix**: *cusătoare*, p. 451; **sarcophagus**: *mîncători de trup, mîncători de carne;* **item***: groapă de îngropat mortul*, p. 452; **sarritor**: *grăblatori, plivitori*, p. 452; **sartor, oris, a sarcio**: *croitori*, p. 452; **sartrix**: *croitoriţă*, *cusătoare*, p. 452; **satelles**, **-itis**: *cătană, dărăbant*, p. 453; **sator**: *sămănători*, *săditori*, p. 453; **satrapa**: *satrap, vătaf ţîitori de boierie*, p. 453; **scalptor**: *scobitori, răzători, rîcăitori*, p. 454; **scandularii**: *şindilitori de case*, p. 455; **scapharius**: *luntrari*, p. 455; **scenici**: *jucători de comedie supt şopron sau umbrari*, p. 455; **scetuchus**: *purtători de toiag împărătesc*, p. 456; **schoenobates**: *palivan, umblători pă funie*, p. 456; **schoenoplocus**: *fînari, bătători de funii*, p. 456; **scholaster**: *şcoleari, diiac de şcoală*, p. 456; **sciscitator**: *iscoditor, ştiinţători*, p. 457; **scoparius**: *slugă măturători de casă*, p. 457; **scortator**: *curvitori, curvari*, p. 457; **scriba**: *scriitori, diiac, logofăt*, p. 457; **scriptor**: *scriitori, făcători de cărţi*, p. 458; **scripturarii**: *scriitori, logofeţi, logofeţii oraşului*, p. 458; **scrofipascus**: *păstori de scroafe*, p. 458; **scrutarius**: *tîrguitori de ponosîturi, vînzători de unealte vechi*, p. 458; **scrutator**: *iscoditori, întrebători, ştiinţători, ispititori, cercători*, p. 458; **sculna**, **quasi sequilna**, **Varro et G4ell**. *judeţ de obşte, biruitori de obşte*, p.458; **sculptor**: *cioplitori de chipuri*, p. 458; **scurra**: *tălpiz cu glumă spurcată, cu voroavă de lături, fluşturatecă*, p. 458; **scutarius**: *făcători de paveze*, p. 458; **secretarius**: *logofăt de taină, diiac, scriitori de taine*, p. 459; **sectator**: *urmăritori*, *umblători după cineva*, p. 459; **sector**, **-oris**: *tăietori;* iarăş*: marha luotori în cochievetire, vînzători, cuprinzători, tăietori de pungi*, p. 459; **sectrix**: *fămeaie vînzătoare marhă de cochevechit*, p. 459; **seductor**: *amăgitori*, p. 460; **segmentarius**: *pînzari cu aur ghizdăvitori, ţăsători de steale*, p. 460; **sellarii**: *lucrători aşezători în scaun*, p. 461; **semilixa**: *jumătate bucătari în tabără*, p. 462; **seminator**: *sămănători*, p. 462; **semitarius**: *cămărari*, p. 462; **sequitor**: *următori*, p. 465; **sericarius**: *pînzari, ţăsători de mătase, mătăsari, vînzători de mătase*, p. 465; **servator**: *ţîitori, slobozîtori*, p. 466; **servatrix**: *ţîitoare*, p. 466; **servus**: *slugă*, p. 466; **sessor**, **-oris**: *mîlcom şăzători*, p. 467; **sibus**: *chitit, tălpiz*, p. 468; **sibylla**: *fămeaie spuitoare de gîcituri, de lucruri viitoare, fămeaie însămnătoare voiei lui dumnezeu şi svatului vestitoare*, p. 468; **sicarius**: *şugubăţ, ucigători de oameni*, p. 468; **signator**: *pecetluitori, însămnători*, p. 469; **signifer**: *stegari, purtători de steag*, p. 469; **silens**, **-tis**: *tăcători, -re*, p. 470; **siliginarius**: *vînzători de săcară*, p. 470; **simulator**: *făţarnic*, p. 471; **singultans**, **-tis**: *sughiţători, corţăitori, niorţăitori*, p. 471; **sitarchus**; *vătaf de bucate,*

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

purtători de grijă de jicnița cu grîu, cu pînea, jicniceari, p. 472;**siticen**, **teste Gelli, qui apud sitos id est vita functos canere solet**: *fluierători la morți, cîntători*, p. 472; **sitcomae**: *purtători de grija pînei, jicniceari, merticari, grijitorii zaharealei*, p. 472; **siton**, **-onis**: *purtători de grijă spre pîine*, p. 472; **sociatrix**: *însoțîtoare*, p. 473; **solator**: *mîngîitori*, p. 474; **solearius**: *făcători de călțuni*, p. 474; **solidarii**: *neguțătoritori cu lucruri întregi și țeapine, vînzători cu rădicata și cumpărători*, p. 474; **sollicitator**: *osîrduitori, strădănitori*, p. 475; **sororicida**: *șugubățul surori-sa, omorîtori de soră*, p. 476; **sortilegus**: *gîcitori de darea sorțîlor, alegători ceva cu sorți*, p. 476; **sortitor**: *dătători de sorți*, p. 476; **sosii**: *vînzători de cărți vestiti a u fost în vreamea lui Horațius*, p. 477; **sospita**: *muncitori cu bolnav, fămeaia cu sănătate, fămeaie sănătoasă*, p. 477; **spectator**: *uitători, privitori, căutători, mirători*, p. 477-478; **spectatrix**: *privitoare*, *căutătoare*, p. 478; **specularis**: *făcători de ferestri de stîcle, făcători de oglinde, oglindari*, p. 478; **speculator**: *pînditori, oglindători, străjuitori*, p. 478; **speculatrix**: *pînditoare*, *oglinditoare*, *stătătoare de strajă*, p. 478; **spoliator**: *jăfuitori*, p. 480; **sponsor**: *prinzători, rămășitori, giuruitori, chiezaș*, p. 480; **spudastes**: *binevoitori, grijitori, purtători de grijă*, p. 480; **spumatus**, **-us**: *spumători*, p. 480; **sputator**: *șcuiepători*, p. 481; **stabularius**: *priimitori de oaspeți, dătători de sălașuri*; **item**; *de grajdi, grajdeari*, p. 481; **stadiodromus**: *alergători în stadium*, p. 481; **stalagmus**, *feali al zmalțului văpsîtori*, p. 481; **stationarii**: *stătători de strajă, pînditori de tabără*, p. 482; **stator**: *sluga orașului, crainic, poroslou*, p. 482; **statuarius**: *cioplitori de chipuri, vărsători de idoli*, p. 482; **stephanoplocus**: *legători de cununi*, p. 482; **stimulator**: *îmbolditori, strămurători, silitori*, p. 483; **stimulatrix**: *strămurătoare*, *îmbolditoare*, p. 483; **stipator**: *dărăbant crăiesc învîrtejitori împregiur*, p. 483; **stipendarius**: *joldari, birnic, lifigiu*, p. 483; **sticulator**: *prinzători, făcători de legămînt, de legătură*, p. 484; **stlatarius**: *purtători în corabia cu numele stlata*, p. 484; **stratarius**: *șălari, înșalători*, p. 485; **strategus**: *hătnog, căpitan*, p. 485; **strator**: *înșălător de cai* (*puitorișeaoa*), *închingători, așternători*, p. 485; **strictor**, **-oris**: *culegători de poame cu mîna*, p. 485; **strophiarius**: *cearșafari*, **qui facit struphia**: *făcători de legători de piept, țăsători de măfrămi*, p. 486; **structor**: *meșter de lemn, ziditori, clăditori;* **item***: stolnic, împărțîtori de bucate*, p. 486; **strufectarii**: *jîrtvitori de azme, de plăcinte*, p. 486; **stuprator**: *curvari, rușinători de femei*, p. 487; **suasor**: *dătători de svat*, p. 487; **subcenturio**, **-onis**: *vicariușul sutașului, al doile după sutaș*, p. 488; **subcurator**: *pîrcălab al doile, purtători de grijă, side*, p. 488; **subjector**: *viclenitori, supuitori, supt dîns puitori, luotori*, p. 489; **subjugator**: *închinători, plecători supt biruință*, p. 489; **subministrator**: *slujitori, dătători*, p. 489; **submotor**: *luotori, gonitori*, p. 490; **subscriptor**: *scriitori dedesuptu-i, cu scrisoarea întăritori*, p. 490; **subsessor**: *leșuitori, leșealnic*, p. 491; **subsidium**: *ajutori*, p. 491; **subulcus**: *porcari, păscători de porci*, p. 492; **succentor**: *cîntători detemei sau de bassus*, p. 492; **suffaraneus**: *care poartă făina în tabără*, p. 493; **suffes**, **-ris**: *pîrgarimare* lingua punica, p. 493; **suffitor**: *afumători*, p. 494; **suffragator**: *spuitori de înțeleagere, scriitori afară, bine văditori*, p. 494; **sulcator**: *brăzdători, făcători de brazde, arători*, p. 494; **superficiarius**: *care zideaște pă pămîntul altuia de pre care apoi dă năiem*, p. 496; **superjumentarius**: *călăraș, floandăr, mînători de vite, comișăl,* p. 497; **supplantator**: *înșălători*, p. 498; **suppositor**: *schimbători cu vicleșug, puitori pă vicleanul în loc bun*, p. 498; **suppostrix**: *fămeaie vicleană puitoare în loc bun*, p. 498; **suppromus**: *chielari*, p. 498; **susceptor**: *priimitori*, *sprijinitori*; **item**: *naș, tată de botezu*, p. 499; **sussuro**, **-onis**: *hulitori, pă ascuns, defăimători*, p. 500; **sutates, Plauti si modo vere est lectio**: *curățîtori de ciobote, cîrpaci, vărgîu de ciobote*, p. 500; **sutor**: *vărgîu, argăsîtori, ciobotari*, p. 500; **sycophanta**: *năpăstuitori, hulitori*, p. 500; **sympotes**: *soț băutori împreună*, p. 501; **syndicus**: *procator împreună mîntuitori;* **item***: orătoriul orașului înaintea craiului* (*căpeteniei*), p. 501; **synechon**: *țîitori împreună*, p. 501; **synedrus**: *șezător de un scaun, svatnic*, p. 501; **tabellarius**: *purtători de răvașuri* (*cărți*), *olăcari*; **item**: *logofăt, notarius*, p. 503; **tabellio**, **-onis**: **Justinianus***logofăt, diiac, scriitori*, p. 503; **tabernarius**: *precupăț, cufari, neguțători*, p. 503; **tabularius**: *logofăt, diiac, scriitori, notarius*, p. 503; **taxator**: *hulitori, defăimători, biciuluitori*, p. 506; **tector**: *netezitori, spoitori de păreate, tinciuitori*, p. 506; **teleonarius**: *vamăș*, p. 507; **temerator**: *sfărîmitori, pîngăritori, strîcători de fetie*, p. 507; **temperator**: *măsurători, trăitori cu măsură, opritori*, p. 507; **tentor**: *ispititori*, p. 508; **tergiversator**: *trăgători spre sine, șuvăitori*, p. 509; **terminalis**, **-e**: *sfîrșitori, -re, isprăvitori, istovitori, de sfîrșit, hotărîtori*, p. 509; **testamentarius**: *scriitori de diiată*, p. 510; **testator**: *făcători*

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

de diiată, făcători de mărturisire, mărturisitori, p. 510; **testricula**: *pînzăriță, pînzăreasă*, p. 510; **textor**, **-oris**: *pînzari, ţăsători*, p. 511; **textrina**: *pînzăriță*; **item**: *război, pînzăriță, ţăsătoare*, p. 511; **textris**: *ţăsătoare, pînzăriță*, p. 412; **theologus**: *bine învăţat spre Sfînta Scriptura*, p. 513; **thermopola**: *vînzători de băutură caldă şi de mîncare*, p. 514; **thesaurarius**: *ţîitori de comaoră* [sic!]*, de vistiiari, de avuţie,* p. 514; **thymelici**: *învîrtitorii, săritorii, cîntătorii, căpuzarii în locul de jucat la comedii; item: împărţîtorii de loc aciiaş îndată*, p. 516; **tibicen**: *fluieraş, surlaş*, p. 516; **tibicina**: *fluierăriță, muiare de fluieraş, de surlaş*, p. 516; **tigmarius**: *bărdaş cioplitori de grinzi*, p. 517; **tinctor**: *muietori, văpsîtori*, p. 517; **tintinaculi**: *crainici, porosloi, bătători afară cu nuiale*, p. 517;**tolerans**, **-tis**: *suferitori, pătimitori, -re, răbdători*, p. 518; **tondes**, **-tis**: *tunzători, -re*, p. 518; **tonstricula**: *tunzătoriță, fămeaie tunzătoare*, p. 519; **tonstrix**, **-cis**: *bărbieriță, bărbiereasă*, p. 519; **topiarius**: *făcători de acest feali de şopron sau umbrari*, p. 519; **torcularius**: *tescuitori*, p. 519; **tornarius et tornator**: *strugari*, p. 519; **tortor**: *căznitori, chiunuitori, gîde*, p. 520; **tractator**: *întorcători, lucrători, muncitori*, p. 520; **traductor**: *trecători, ducători dincolo*; **item**: *defăimători*, p. 521; **tragicus**, **-i**: *făcători de traghedii*, p. 521; **tragoedus**: *jucători de traghedii*, p. 521; **tralator**: *tălmacitori, aducători dincolo, de ceaea parte*, p. 521; **transactor**: *ducători în svîrşit, umblători în mijloc, făcători*, p. 522; **translator**: *aducători de ceaea parte, de pre o limbă pre alta, tălmăcitori*, p. 522; **trapezita**: *zaraf, schimbători de bani*, p. 523; **triarii**: *viteajii cei pre întramaţi au fost, întru nărodul rîmlenesc purtători de război, carii în şireag dinapoi au stătut în genunchie, iar, deac-au fost lipsă, îndată au sărit în sus*, p. 524; **tribunus plebis**: *domn mare, judeţ, îndereptători de oraş*, p. 524; **tribunusmilitum**: *căpitan, hătnogi*, p. 524; **tridentifer**: *purtători de furculiţă de hier*, *ca Neptunus*, p. 525; **trierarchus**: *căpetenia corabiei, triremis*, p. 525; **trigarius**: *comişel, vezeteu, cărăuş*, p. 525; **tritor**: *zdrobitori, sfărîmitori, frîngători*, p. 527; **triumphator**: *biruitori, veselitori cu slavă după biruinţă*, p. 526: **tropaei**: *aceia carii pă alţii îi îmboldesc, îi pişcă, îi ghesuiesc şi îndată să întorc într-altă parte, ca cînd n-ar fi făcut ei aceasta*, p. 528; **trygodaemones**: *poeticii aceiia carii, ca să nu-i cunoască niminea, cu drojdii de vin ş-au uns obrazurile şi aşa au cîntat din car vearşurile care le-au făcut*, p. 528; **trygodus**: *strîngătoriul drojdiilor celor de vin de vîndut*, p. 528; **tubarius**: *făcători de trîmbite, făcători de bucine*, p. 528; **tubicen**, **-nis**: *trîmbiţaş, bucinari*, p. 528; **turbator**: *turburători, răscolitori, învrăjbitori*, p. 529; **tutelaris**, **-e**: *feritori, apărători, purtători de grijă, scutitori*, p. 531; **tutor**: *tutor, scutitori, purtători de grijă, ocrotitori*, p. 531; **tympanista**: *doboşari, ţimbălmeari*, p. 531; **tympanistra**: *ţimbalmăriţă, chimfălăriţă*, p. 531; **tympanotriba**: *doboşari, bătători de tobă*, p. 531; **typographus**: *tipăritori de cărţi*, p. 531; **tyrannicida**: *ucigători pre tirannul domn, -re, omorîtori de domn nemilostiv, -re*, p. 531; **tyro**, **-onis**: *viteaz nou, lifigiu nou, învăţător ceva din nou, de iznoavă*, p. 532; **vadis**: *chiezaş*, p. 533; **vagans**: **-tis**: *buduşluitori, răzluşitori, -re*, p. 533; **valetudinarius medicus**: *vindecători de bolnavi, tămăduitori*, p. 534; **vas**, **vadis**: *chiezaş, răspunzători pentru cineva în lucrurile umblătoare în frunte*, p. 535; **vecticularius**: *fur săpători de case*, p. 535; **vector**: *purtători, ducători, cărători sau care să duce, să poartă, să cară*, p. 535; **vehicularius**: *cărăuş*, p. 536; **venalitiarius**: *neguţăritori cu vinderea oaminilor, pre slugile ceale noao spre vindere gătitori, împodobitori*, p. 536; **venator**: *vînători*, p. 536; **vendax**, **-cis**: *vînzătoritori*, p. 536; **venditor**: *vînzători*, p. 537; **venditrix**, **-cis**: *vînzătoare*, p. 537; **venerator**: *cinstitori, biciuluitori*, p. 537; **veniens**, **-tis**: *venitori, mărgători*, p. 537; **ventilator**: *vînturători*, p. 537; **veredarius**: *olăcari, poştă*, p. 538; **verna**: *slugă, slujnică, la casa noastră născută*, p. 538; **vernula**: *sluguliţă, slujnică de jos, la casă ne-născută*, p. 538; **versificator**: *făcători de vearşuri*, p. 539; [**v** sic!] **espillo**: *îngropători de morţi, săpători de groapă*, p. 540; **vestiarius**: *făcători de haine, vînzători de haine*, p. 540; **vestigater**: *vînători, următori, cercători pă urmă*, p. 540; **vestipica**: *nevastă păzîtoare de haine*, p. 540; **veteramentarius**: *cîrpaci*, p. 540; **veteranus**: *viteaz vechi umblat în războaie*, p. 540; **vexator**: *căznitori, chinuitori, zdrobitori*, p. 540; **vexillarius**: *stegari, ţîitori de steag*, p. 540; **vexillifer**: *stegari*, p. 541; **viator**: *călcători, drumaş*, p. 541; **vicarius**: *vicari, boiarul cel mai mic, care nefiind cel mai mare, el rămine în lcolu* [sic!], *ţîitori de loc*, p. 541; **victor**: *biruitori, izbînditori*, p. 541; **victrix**: *biruitoare, izbăvitoare*, p. 541; **vietor**, **vel viétor**: *butnari, cădari, putinari*, p. 542; **vigilans**, **-tis**: *priveghitori*, p. 542; **villanus**: *maierul, odagiu, lăcuitoro îm nmaier* [sic!], p. 542; **villica**: *măieriţă, odăgieriţă*, p. 542; **villicus**: *maier, odagiu*, p. 542; **vinarius**: *vinari, neguţători de vin*, p. 542; **vindemiola**:

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

culegătoare de struguri, vremșoară de strîns struguri, p. 543; **vindemitor**: *culegători de struguri*, p. 543; **vindex, -cis**: *făcători de băsău, ticăloșitori, pedepsitori;* **item***: feritori, scutitori, stătători în slobozenie*, p. 543; **vinipotor**: *băutori de vin, săbiiari de vin*, p. 543; **vinitor**: *viiari, lucrători de vie*, p. 543; **violarius**: *văpsîtori cu floarea viorealei*, p. 543; **violator**: *pîngăritori, sfărîmători*, p. 543; **virgator**: *nuielitori, păliițitori*, p. 543; **visor**: *certători, iscoditori*, p. 544; **vitiator**: *pîngăritori, strîcători de feate*, p. 545; **vitiligator**: *năpăstuitori*, p. 545; **vitriarius**: *stîclari, glajari, făcători de sticle*, p. 545; **vituperator**: *defăimători, măscăritori*, p. 545; **ultor**, **-oris**: *pedepsitori, urgisitori*, p. 546; **unctor**: *ungători*, p. 546; **ungventarius**: *vînzători de unsori, făcători de unsori*, p. 547; **vocator**: *chiemători*, *-re*, p. 548; **voluptuarius**: *păscuitori de dezmierdăciune, cercători de veselie*, p. 548; **vorax**, **-cis**: *înghițitori, îmbucători, mîncători mare, lacom*, p. 549; **urinator**: *umblători în apă, uriiaș vărsători în apă*, p. 549; **ustor**: *arzători, arzători de trup mort*, p. 550; **usuarius**: *cămătarnic, dătători de camătă*, p. 550; **utrarius**: *purtători de burdușі*, p. 551; **utricularius**: *cimpoiari* (*fluieraș cu burduf*), p. 551; **vulgator**: *vestitori afară*, p. 551; **vulnerarius**: *vraci, vindecători de rane*, p. 551; **zonarius**: *făcători de brîu*, p. 556.

3.1.2. Numele de meserii și de meseriași, dar și alte nume de agent, apar și în situațiile în care sunt explicate nume proprii din Antichitate, cum ar fi, de pildă: **Abronus**: *un zugrav în ostrovul lui Sam*, p. 6; **Aceseus**: *un vestit croitor*, p. 9;**Aeschirion**: *scornitori de vearșuri de la Metilen*, p. 21;**Alchistene**: *o zugravcă foarte mare*, p. 29; **Alphenus**: *nume al unui cizmari;* iarăș: *al unui știutori de leage*, p. 32; **Bairon**: *un istoriceari care lucrurile Marelui Alexandru au scris*, p. 69;**Bonosus**: *un crai bețiv rîmlean*, p. 76;**Callicrates**: *un meșter mare cioplitori de marmură*, p. 83; **Cleoxenus**: *istoriceari însămnători de făcutele lucruri persești*, p. 108; **Daedalus**: *un lucrători meșteșuguitori, care în Creta au făcut pă labirintust* [sic!], p. 144; **Damascius**: *un istoriceari care au scris de lucrurile Țării Grecești*, p. 144; **Dameas**: *un cioplitori de chipuri vestit*, p. 144; **Damoxenus**: *un scriitori de comedii în Athina*, p. 144; **Dares**: *un așezători de istorii de la Frighiia*, p. 145; **Demades**: *orator mare de la Anthina*, p. 151; **Demorgorgon***: un fărmăcători mare pre carele diiavolii l-au țînut a fi craiul osîndirei sau bîntuirei*, p. 152; **Ennius**: *un poetic de mult, rîmlean*, p. 181; **Eudemus**: *nume al unui orator megalopolisean*, p. 187; **Euripides**: *un elin vestit scriitori de traghedii*, p. 189; **Eurybatus**, **-i**: *un furători, meșter foarte vestit*, p. 189; **Eurytion**, **-onis**: *numele unui faur vestit*, p. 189; **Fadius**: *o cătană rîmlenească*, p. 199; **Herodianus**: *un grammatic alixandrinean*, p. 232; **Hippomax**: *un poetic scriitori de vearșuri, care să chiiamă iambus, om la față urît, grozav, scîrnav*, p. 234; **Homerus**: *numele unui petic elin vestit și înțelept*, p. 235; **Homeromastyx**: *măscăritoriul lui Homerus*, p. 235; **Jamblichus**: *un filosor următori de Pithagoras*, p. 240; **Leochares**: *un cioplitori de chipuri vestit*, p. 284; **Licianus**: *un poetic de o vreame cu Marțial*, p. 286; **Linus**: *un muzicaș grec vestit*, p. 288; **Lycoris**: *o slujnică lui Volumnius au fost*, p. 294; **Metiscus**: *vezeteiu lui Turnus au fost*, p. 309; **Nicander**: *nume unui grammatic, poetic și doftor*, p. 327; **Oebares**: *comisul de casă al lui Darie, printr-a căruia agerie s-au făcut Darie împăratul persilor*, p. 340; **Oppianus**: *un grammatic*, p. 346; **Papinianus**: *un știutori de leage, care au fost om iubit împăratului Severus*, p. 358; **Percosius**: *un spuitori de ceale viitoare vestit*, p. 368; **Periphanes**: *un înțelept scriitori de comedii*, p. 371; **Pherecrates**: *un poetic comedieț în Athina*, p. 380; **Philides**: *schimbători de cai de care pomenește Plutarhus*, p. 381; **Phoebas**, **-adis**: *gîcitoare, călugărița lui Apollo*, p. 382; **Pithodicus**: *un meșter vestit, ghizdăvitori de scule de argint*, p. 386; **Psellus**: *un autor care au scris de ținerea orînduialei mîncării și băutului,* p. 414; **Pyracmon**: *o slugă de faur în casa de lucrat a lui Vulcanus*, p. 418; **Pyrgoteles**: *un cioplitori de chipuri vestit și meșter de cuptoare scumpe*, p. 418; **Pythodurus**: *un meșter vestit, cioplitori de chipuri*, p. 419; **retiarius**: *un luptători hărțuitori care s-au oștit împotriva lui mirmilo*, p. 438;**Roscius**: *un histrio vestit și jucători de comedii au fost la Roma,* p. 442; **Rutilis Geminus**: *un iurist vestit au fost*; iarăș: **un P. Rutilius**, **item M. Rutilius Censorius**, p. 445; **Sambicus**: *numele unui tîlhari vestit furători de svinteniile bisericești*, p. 449; **Silenus**: *dăscalul și crescătoriul lui Bachus*, p. 470; **Sositheus**: *un poetic făcători de traghedii siracusean*, p. 477; **Spintharus**: *un meșter vestit ziditori, în Corinth, care au zidit biseareca din Delphinus* [sic!], p. 479; **Telephanes**: *un făcători de casă în Roma, care apoi s-au făcut împărat*, p. 507; **Tellen**: *un fluieraș și prea neînvățat poetic*, p. 507; **Tertullianus**: *un dascal bisericesc vorovitori împodobit*, p. 510;

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

Thrasseas: *numele unui spuitori de ceale viitoare*; item: *un filosof stoic au fost în vreamea lui Nero*, p. 515; **Tiphis**: *un aruncători de cîrmă vestit, cîrmaci*, p. 517; **Tritanus**: *un dascal vestit luptători*, p. 527; **Vitruvius**: *un meşter clăditori au fost de la Veroniia*, p. 545; **Ulpianus**: *un iurist conzultum care au trăit în vreamea împăratului Adriian*, p. 546; **Voremus**: *sluga unui fur*, p. 549; **Xanthippus**: *un om purtători de războiînţeleapt laţedemonean*, p. 552; **Xenarcbus**: *un poetic comicus*, p. 553; **Zemicetus**: *numele unui lotru vestit, tîlhăritori în corabie*, p. 555.

3.1.3. La acestea, se adaugă şi adjectivele[5] cu semnificaţie de agent[6], destul de numeroase şi strîns legate de subiectul abordat în studiul nostru şi de valorile semantice ale substantivelor inventariate *supra*.[7]

Dăm, spre exemplificare, câteva: **agrarius**, **-a**, **-um**: *de cîmp, cîmpean*, p. 25; **argumentosus**, **-a**, **-um**: *mare meşteşugitor, -re*, p. 53; **canephorus**, **-a**, **-um**: *purtători de coşuri în cap, purtătoare etcaetera*, p. 85; **flammifer**, **-a**, **-um**: *aprinzători, -re, aratori, -re, aducători de pară, de văpaie*, p. 206; **flammiger**, **-a**, **-um**: *lăpădători de văpaie*, p. 206; **flammivomus**, **-a**, **-um**: *borîtori de văpaie, de pară*, p. 206; **florifer**, **-a**, **-um**: *ducători de flori*, *-re*, p. 207; **fluctivagus**, **-a**, **-um**: *mărgători pă undă*, *-re*, p. 207; **fluctuosus**, **-a**, **-um**: *sunători în chip de undă*, *-re*, p. 207; **fremebundus**, **-a**, **-um**: *zburători, făcători de tropot*, p. 210; **garrulus**, **-a**, **-um**: *brehăitori, -re, coţofănitori, -re, spuitori, -re multe*, p. 216;**gratabundus**, **-a**, **-um**: *bucurători*, *-re*, *dătător de har*, *-re*, p. 223; **hordearius**, **-a**, **-um**: *orzari, trăitori cu orz, -re*, p. 235; **hospitalis**, **-e**: *găzduitori, -re, de gazdă, de oaspe, priimitori bucuros, -re*, p. 236;**jaculabilis**, **-e**: *puşcăcios*, *-ă*, *svîrlicios*, *-ă*, *aruncăcios*, *-ă*, p. 240; **ignnifer**, **-a**, **-um**: *aducători de foc*, *-re*, p. 242; **illocabilis**, **-e**: *neaşezalnic*, *-ă*, *memărităcios*, *-ă, care nu se poate mărita*, p. 243; **immortalis**: *nemuritori*, *-re*, *nemortac*, *-ă*, p. 245; **inaniloquus**, **-a**, **-um**: *vorovitori, grăitori lucruri deşarte în zadar*, *-re*, p. 249; **incentivus**, **-a**, **-um**:*pornitori de muzică, -re*, p. 250; **indignabundus**, **-a**, **-um**: *îmbăietori, jădăritori, mînietori, -re*, p. 254;**justificus**, **-a**, **-um**:*făcători de dereptate, -re*, p. 275; **laborifer**, **-a**: *pătimitori de muncă (de lucru) mare, re,* p. 277; **lamentarius**, **-a, -um**: *pornitori spre bocire, -re*, p. 279; **laternarius**, **-a**, **-um**: *purtători de fălinari, -re*, p. 281; **libarius**, **-a**, **-um**: *cocători de colaci, -re*, p. 285; **lintearius**, **-a**, **-um**: *făcători de măfrămi, -re, lucrători de pînză de in, -re*, p. 288; **lucernarius**, **-a**, **-um**: *purtători de făclii, -re*, p. 291; **luciferus**, **-a**, **-um**: *aducători de lumină*, *-re*, p. 291; **luctifer**, **-a**, **-um**: *aducători de bocete, de tînguiri, -re*, p. 292; **maleficus**, **-a**, **-um**: *făcători de rău, -re*, p. 298; **membranarius**, **-a**, **-um**: *făcători de pergamenturi*, p. 306; **methodicus**, **-a**, **-um**: *scurtă cale arătători spre învăţătură*, *-re*, p. 309; **multivagus**, **-a**, **-um**: *mult pribegitor*, *-re*, p. 318; **naufragus**, **-a**, **-um**: *frîngători de corăbii, -re*, p. 323; **navicularius**: *corăbiiari*, *meşterul corabiei*, p. 323; **necromanticus**, **-a**, **-um**: *întrebători de pogrebanii* (*de murituri*) *pă gîcitori* (*prorocitori*), p. 325; **noctivagus**, **-a**, **-um**: *umblători ca şi un rătăcit încoace-încolo noaptea, -re, mîrlitori noaptea, -re*, p. 329; **ociosus**, **-a**, **-um**: *îndăletnicitor*, *-ă* [sic!], *îndălătnic*, *-ă, vreamea trecători în zadar*, p. 340; **omnivagus**, **-a**, **-um**: *pătutindini prebegitori, -re, pătutindini buduşluitori, -re*, p. 344; **ostentosus**, **-a**, **-um**: *făcători de minuni, de ciude, -re*, p. 350; **ostrifer**, **-a**, **-um**: *aducători de stridii*, *-re*; **patheticus**, **-a**, **-um**: *purcegători în chip dinlăuntru*, p. 362; **pestifer**, **-a**, **-um**: *aducători de moarte mortăcină, -re*, p. 378;**pigmentarius**, -a, **-um**: *vînzători de văpseale*, *-re*, p. 384; **plorabundus**, **-a**, **-um**: *olecăitori, -re, bocitori, -re, plîngători*, p. 388; **practicus**, **-a**, **-um**: *făcători, -re, practicăluitori, -re*, p. 395; **praefectus**, **-a**, **-um**: *vătaf, -oaie, înainte umblători, -re, postealnic, -ă*, p. 397; **praevius**, **-a**, **-um**: *arători de cale, -re, călăuză*, p. 403; **priicerius**, **-a**, **-um**: *care iaste mai de căpetenie, ori fieşte între ce purtători de boierie, notari mare*, p. 403-404; **proufusus** [sic!], **-a**, **-um**: *chieltuitori de prisosît, -re*, p. 407;**quaeribundus**, **-a**, **-um**: *ponosluitori*, *-re*, p. 422; **rapiendus**, -a, **-um**: *răpitorealnic*, p. 427; **retrogradus**, **-a**, **-um**: *înapoi mărgători, -re, îndărători, -re*, p. 439; **ridibundus**, **-a**, **-um**:

[5] Multe dintre acestea nu au fost reţinute în paginile studiului nostru, că cine – am ocupat, în special, de substantive.

[6] Ion Coteanu (2007: 29) consideră şi el că numele „*de agent derivate din verbe au şi înţeles de adjectiv, uneori fiind chiar din punct de vedere funcţional adjective.*"

[7] A. Graur (1926:16) consideră, pe bună dreptate, că „*très souvent aussi on trouve en daco-roumain des adjectifs bâtis à l'aide des mêmes suffixes; on constate ensuite que bien des noms d'agent peuvent être employés aussi comme adjectifs, ou enfin que des mots, qui autrefois étaient des noms d'agent, sont actuellement des adjectifs. Ce fait est assez curieux, puisque les noms d'agent sont par définition des substantifs, désignant généralement des personnes.*"

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

rîzători, -re, rîzătorealnic, -că, p. 441; **rixosus**, **-a**, **-um**: *svădaci, îndărătnic, harțăgaș, -ă*, p. 442; **salutiger**, **-a**, **-um**: *purtători de mulțămită*, *-re*, p. 449; **satyricus**, **-a**, **-um**: *satiricesc, -ă, de satira sau însuși poeticul scriitori de satiriia*, p. 454; **scellestus**, **-a**, **-um**: *lotru, -ră*, p. 455; **securifer**, **-a**, **-um**: *purtători de secure, de topor, -re*, p. 460; **sedentarius**, **-a**, **-um**: *muncitori șezînd, -re, lucrători șezători*, p. 460; **solivagus**, **-a**, **-um**: *prebegitori, cici și colea, coșloitori, umblători sîngur, pribegitori*, p. 475; **stipticus**, **-a**, **-um**, **vel stypticus**, **-a**: *strîngători, -re, începători, astupători*, p. 484; **studiosus**, **-a**, **-um**: *osîrdnic, -ă, nevoitori cu osîrdire, -re, învățători*, p. 486; **tardigradus**, **-a**, **-um**: *umblători încet*, -re, p. 505; **torridus**, **-a**, **-um**: *frigători, cocători, arzători,* **passive***: copt, -ă, ars, -ă,* p. 520; **tributarius**, **-a**, **-um**: *plătitori de bir, -re, birnic, -ă*, p. 524; **vagabundus**, **-a**, **-um**: *budușluitori, -re, răzlușit, -ă*, p. 533; **venenarius**, **-a**, **um**: *făcători de venin, vînzători de otravă,* p. 537; **verbosus**, **-a**, **-um**: *brehăitori, gureș, cu vorbă multă*, p. 538; **undivomus**, **-a**, **-um**: *borîtori de apă, borîtori de undă*, p. 547; **uvifer**, **-a**, **-um**: *aducători, -re de struguri*, p. 551; **vulnificus**, **-a**, **-um**: *rănitori, făcători, -re de rane*, p. 551.

4.Se observă că Teodor Corbea profită din plin de posibilitățile oferite de sistem, dorind să se apropie cât mai mult atât la nivel formal, cât și semantic, de cuvintele latinești pe care le explică. Multe dintre bazele derivative românești sunt de origine latină, însă nu rare sunt ocaziile în care selectează termeni împrumutați din limbile cu care româna a intrat în contact (***zaraf***, ***vărgîu***, ***hătnog***, ***ispravnic*** etc.).

4.1. Pe lîngă numele de agent moștenite din latină sau împrumutate, rădăcinile sunt reprezentate de termeni de origini diferite, care ilustrează multiplele influențe la care a fost supusă limba română. Astfel, avem cuvinte de origine slavă (***olăvinari***<***olăvină/olovină*** + suf. *–**ari***; ***olovină***< sl. ***olovina*** ‘bere’, ***grajdeari***<***grajd*** + suf. *–**ari***; ***grajd***< sl. ***graždĭ***), maghiară (***cizmari***<***cizmă*** + suf. *–**ari***; ***cizmă***< magh. ***csizma***), germană (***glajeari***<***glajă***+ ***-ari***; ***glajă***< germ. ***Glas***; ***licofari***<***licofă*** + ***-ari***;***licofă***< săs. ***Liewachn,*** germ. ***Lebkuchen***), turcă (***olăcari***<***olac*** + suf. *–**ari***: ***olac***/***ulac***< tc. ***ulak***;***cearșafari***<***cearșaf*** + ***-ari***< tc. ***çaršaf***), mai rar este vorba despre cuvinte grecești (***cărămidari***<***cărămidă*** + ***ari***; ***cărămidă***< gr. ***keramídi***).

După cum se cunoaște, sufixele de agent atribuie derivatului semnificația de „*cel care îndeplinește într-un mod oarecare o acțiune, are de a face cu obiectul indicat de baza derivatului fie pentru că reprezintă elementul obișnuit sau temporat al muncii, al unei preocupări, al unei situații, al unui interes aparte, fie pentru că (în cea mai largă accepție posibilă a conceptului agent) constituie un obiect preferat sau specific din activitatea cuiva.*” (Coteanu 2007: 29)

4.1.1. În ceea ce privește numele de agent feminine, acestea sunt rare (***-easă***): **imperatrix**: *porîncitoare, crăiasă, împărătească*, p. 246; ***-iță***: **villica**: *măieriță, odăgieriță*, p. 542), dar se înregistrează și derivare moțională, prin atașarea unor desinențe de feminin la sufixele de agent masculine (***-tor***: **critae**: *județi, judecători*, p. 137; ***-toare***: **disceptatrix**: *judecătoare de gîlcevi*, p. 163).[8] E interesantă, de altfel, și evidențierea variației afixale (**piscatrix**: *păscăriță, păscărească*, p. 385; **testricula**: *pînzăriță, pînzărească*, p. 510; **compotrix**: *băutoriță, băutoare dempreună*, p. 118), care este mai rară la masculine (**siticen**, **teste Gelli, qui apud sitos id est vita functos canere solet**: *fluierători la morți, cîntători*, p. 472; **auloedus**: *fluieraș*, p. 65) și care poate avea implicații de ordin semantic. Rareori, sunt inventariate numele de agent feminine, alături de cele masculine, la aceeași intrare de dicționar (**gallinarius et gallinaria**: *găinari, găinariță*, p. 216).

Prezența redusă a numelor de agent feminine în paginile dicționarului și, implicit, a sufixelor de agent feminine se explică prin aceea că rolul femeii în societatea medievală era redus[9], limitându-se, în mare măsură, la viața de familie.

---

[8] De exemplu, ***-tor*** + ***-e***> ***-toare***. Sunt destul de rare situațiile în limba română, când avem sufixul latinesc *–**toria*** moștenit. Pentru alte detalii, vezi, în SMLRC III (1962: 175-186), studiul Magdalenei Popescu-Marin, *Sufixele –**oare** și-**toare (-ătoare, -etoare, -itoare)***.

[9] Gisela Bock (2002: 10) afirmă că „*faptul că femeile erau indispensabile nu însemna că ocupau o poziție egală. Mas occasionatus avea să-și păstreze locul încă multă vreme, oricât de contesta ar fi fost.*” Urmărind atent rolul Christinei de Pisan în evoluția societății franceze, aceași autoare (Bock 2002: 17) ne reamintește că „*pe la 1400, în locul divergențelor teologice și al suspiciunilor de erezie* […] *a izbucnit o veritabilă controversă deoarece, pentru prima oară în istorie, o femeie a îndrăznit să-și ridice glasul împotriva cugetărilor masculine.*”

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

4.2. O particularitate de ordin dialectal întâlnită, specifică astăzi mai multor graiuri dacoromâne, este conservarea lui ***i*** final afon (Rusu 1984: 293), care apare constant în filele dicționarului și se pare că era generalizată în graiul lui Teodor Corbea, din moment ce aproape toate numele de agent îl posedă în structura sufixului. Nu întotdeauna ***i*** final se explică etimologic, ci, adesea, acesta apare analogic.

4.3. Cât despre originea sufixelor atașate bazelor derivative sau deja prezente în structura unor cuvinte moștenite din latină sau preluate ca atare din alte limbi, acestea pot fi clasificate însufixe de origine latină[10] (***-ar*(*i* ± *-u*)**[11]: *păscari*,*plutariu*, ***-tor*(*-i*)**[12]: *țiitori*, ***-tic*[13]**: *poetic* 'poet', *grămmatic*, ***-eț(i)***:*județi* 'judecător', ***-oi***: *așezătoroi*, ***-oaie***: *socăcioaie*, ***-easă***: *bechiereasă*), autohtonă (***-uș***: *cărăuș*[14]), slavă (***-nic***: stolnic, ***-iță***: *băutoriță*, ***-eț***: *precupeț*, ***-ean***: *svătean*, ***-eț*** (***-ăț***): *șugubăț*), maghiară (***-ci***: *socaci*, ***-iș***: *tizediș* 'caporal, vătășel', ***-ar***: *pîrgar*, ***-aș***: *trîmbițaș*[15], ***-eg***: *hearțeg*, ***-ău***: *budușău*), germană (***-man***: *gociman*), turcă (***-ac***: *tabac* 'tăbăcar', ***-giu***: *lifigiu*).[16]

4.4. Teodor Corbea face destul de rar apel la subordonate relative pentru a explica un anumit cuvânt, ceea ce evidențiază faptul că semnificația multora era ușor de înțeles (**parochus**: *care au gătit solilor celor veniți bucate* (*conăceari*); iarăș: *popă, slugă bisericească*, p. 360; **parricida**: *care omoară pre tată-său, șugubețul tătîni-său*, p. 360; **degulator**: *înghițitori, răsîpitori, care le răsipește și le înghite*, p. 150; **tropaei**: *aceia carii pă alții îi îmboldesc, îi pișcă, îi ghesuiesc și îndată să întorc într-altă parte, ca cînd n-ar fi făcut ei aceasta*, p. 528; **trygodaemones**: *poeticii aceiia carii, ca să nu-i cunoască niminea, cu drojdii de vin ș-au uns obrazurile și așa au cîntat din car vearșurile care le-au făcut*, p. 528).

4.5. În situațiile în care nu reușește să definească termenul latinesc, autorul recurge și la deixisul spațial, pentru a reda cât mai bine semnificația cuvântului (± afixat): **interceptor**: *prinzători înlăuntru, opritori*, p. 265; **intercessor**: *în mijloc umblători,* p. 265; **notaruius** [sic!]: *însămnători în sus, scriitori în sus, notari*, p. 330 **praebitor**: *dătători, dătători afară, slujitori afară*, p. 396; **praeco**, **-onis**: *strîgători afară, vestitori afară*, p. 396).

4.5.1. Alteori, înțelesul se întregește cu ajutorul unor determinanți nominali în Ac sau G (**dentifrangibulus**: *frîngători de dinți*, p. 153; **depeculator**: *furul cămărei în care să țîn bucatele*, p. 153; **depositarius**: *păzîtoriul povărei, marfei jos puse*, p. 154), mai rar adjectivali (**conciliatricula**: *fetișoară îmblînzîtoare sau muierușcă îmblînzîtoare*, p. 119).

4.5.2. Inedită, apare și transformarea locuțiunii adverbiale ***de-a sîla***, prin sufixare, în nume de agent***deasîlealnic*** (**impes pro impetus**: *deasîlealnic*, *făcători sau luotori cu sîla, năsîlnic*, p. 247).

4.6. Studiul numelor de meserii și de meseriași a prilejuit și identificarea altor particularități de ordin lingvistic, cum ar fi păstrarea grupului consonantic ***sv*** (*svat*, *svătuitori*, *svatnic*[17], *svăteani:* **adssessor**: *svatnic, șezători lîngă cineva*, p. 16), care nu trecuse încă la ***sf***; caracterul dur al consoanelor ***s***, ***ș***, ***ț*** sau ***z*(*dz*)** (*soțîie*, *văpsîtori*, *șălari*, *îmblînzîtoare*, *curîndzîtori*[18]); trecerea lui ***f*** inițial la ***h*** (**offarius**: *hierbători de zămșoară*, p. 342).Tot ca particularitate de ordin fonetic,

---

[10]Pentru originea sufixelor românești, a se vedea și Pascu 1916 și Graur 1926, iar, pentru valorile sufixelor de agent, în limba latină, Dinu 2010. Pentru detalii privitoare la formarea cuvintelor între secolele al XVI-lea și al XVIII-lea, vezi Popescu-Marin 2007.

[11] În SMLRC I (1959: 77), în articolul *Sufixele –**ar** și –**aș** la numele de agent*, Ecaterina Ionașcu precizează că „*sufixul-**ar** provine în limba română din lat. –**arius**, care în limba latină forma inițial adjective și care a devenit, încă în latină, sufix substantival*. […] *Lat. -**arius** ca afix substantival a fost moștenit de toate limbile romanice și a fost împrumutat și de limbile greacă, germană și slavă*."

[12] Referitor la sufixele de agent de origine latină, a se vedea Fischer (1985: 162-163).

[13] Din latina Evului Mediu, în cazul lui Corbea.

[14] Elena Carabulea susține, în SMLRC II (1960: 202), că ne aflăm în prezența unui „*singur sufix maghiar **-s**, care l-a întărit pe românescul –**uș**, adăugându-i valoarea de nume de agent pe care o are în maghiară.*"

[15] Ecaterina Ionașcu (SMLRC I 1959: 80) consideră că „*mai multă dreptate au* […] *cei care consideră că sufixul –**aș** provine atât din limbile slave, cât și din maghiară.*"

[16] Pentru valorile semantice, proveniența și întrebuințarea acestor sufixe, în diferite perioade ale limbii române, vezi SMFCLR I-VI (1959-1972), *passim*.

[17] ***Svatnic*** este împrumutat din slavă (***sŭvětinikŭ***), iar ***svătean*** e creat pe tărâm românesc ***svat*** + ***-ean*** (**pedarius**: *judecători de svat,* ***svătean****, care n-au zis sentențe, ci a altuia o au mărturisit bună a fi*, p. 364).

[18] Vezi *supra* în inventarul realizat.

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

semnalăm trecerea lui ***e*** la ***ă***, atunci cînd se află după o consoană bilabială –***p***sau ***m***: **piscator**: *păscari*, p. 385; **veniens**, **-tis**: *venitori, mărgători*, p. 537.

4.7. De asemenea, am putea semnala unele particularități de ordin vocalic, precum alternanțele ***î***(etimologic)**decanus**: *decan, îmblătoriul înainte la zeace*, p. 146; **pocillator**: *împlători de păhar*, p. 389 / ***u***(analogic): **ambulator**: *umblători*, p. 35; **fartor**: *umplători, făcători de cîrnați*, p. 201.

4.8. Putem aminti și desele alternanțe din structura substantivului ***dascăl*** (***ă***/***a***): **chorodidascalus**: *dascăl de hore*, *îndereptători*, p. 100; **musicus**: *dascal de cîntări*, p. 320, ultima formă indicând un posibil strat de limbă moldovenesc. Oscilații apar chiar și în structura sufixului, la același termen (**actuarius**: ***notar****, pisar, însămnători*, p. 12;**priicerius**, **-a**, **-um**: *care iaste mai de căpetenie, ori fieşte între ce purtători de boierie,* ***notari*** *mare*, p. 403-404; **tabellarius**: *purtători de răvașuri* (*cărți*), *olăcari*; **item**: *logofăt,* ***notarius***, p. 503), ceea ce sugerează că norma nu se stabilizase încă (**Aceseus**: *un vestit* ***croitor***, p. 9;**limbolarius**: ***croitori****, primuitori, cusători de gure*, p. 287).

4.9. Numele investigate apar nedeterminate, însă, sporadic, apar și determinate definit, chiar dacă nu au determinanți adjectivali sau nominali (**decanus**: *decan,* ***îmblătoriul*** *înainte la zeace*, p. 146;**materiarius**: *cioplitori al lucrurilor de clădit,* ***gătitoriul***, p. 303).

4.10. Alteori, e prezentă variația construcției sintactice, în definirea termenilor (**nauclerus**: *meşter de corabie, corăbiiari*, p. 323/ **navicularius**: *corăbiiari*, *meșterul corabiei*, p. 323).

4.11. Din punct de vedere statistic, am constatat că cele mai întrebuințate sunt sufixele latinești (nu toate, cidoar ***-tor***(***i***) și ***ar***(***i***), în ordine), urmate la o distanță considerabilă de cele slave, cele maghiare sau turcești. Se observă o preferință a autorului pentru sufixul ***-tor***(***i***), care are un semantism mai larg și se atașează mai ușor la baze de origini diferite. Din inventarul realizat, reiese că un număr însemnat de nume de meserii, de meseriași ori de slujbași împrumutate vin „*gata derivate*” în limba română, ceea ce exclude considerarea lor ca substantive derivate pe teren românesc (**condus pronus**: *chielari ispravnic sau purtători de grijă de casa cea împovărată,* ***stolnic****,* ***ispravnic*** *de bucate*, p. 122; **alumnus**: ***lifigiu****, care iaste supt hrana cuiva*; iarăș: *hrănitori*, p. 33; **mercenarius**: *năiemit,* ***biriș****, cel cu simbrie, cu plată tocmit*, p. 307).[19]

4.12. Astfel, apar mult mai interesante formațiile create pe tărâm românesc cu sufixe latinești și cu baze latinești moștenite (***cocători***, ***purtători***, ***urîtori***, ***făcători***, ***turmari***)[20] sau cu baze derivative împrumutate (***pîngăritori***, ***privitori***, ***posloduitori***, ***telegari***), urmând adesea un model latinesc. Mai rar avem forme cu dublă sufixare sau sufixare superfluă (***cămătă*** + ***-ar***>***cămătar*** + ***-nic***>***cămătarnic***: **danista**: *cămătarnic*, p. 145), care, de fapt, reprezintă un lanț derivativ.

4.13. Câteodată, sufixul de agent românesc întărește un nume de agent (***războinic***) care are deja în structura sa un sufix (**duellator**: *războinicitori*, p. 170), formând un derivat pleonastic. Probabil că elementul împrumutat nu mai este simțit ca fiind derivat. Sporadic, e semnalată și asocierea aceluiași sufix, datorată, probabil, faptului că primul își pierduse semnificația primară (**jatraleptes**: *vraci neguțătoritori cu unsoarea*, p. 241; **propola**: *neguțătoritori, precupitori*, p. 410; **vendax**, **-cis**: *vînzătoritori*, p. 536).

4.14. Am constatat, de asemenea, o bogăție sinonimică fără precedent, care ar fi invidiată astăzi, chiar și de autorii unor dicționare de sinonime (de pildă, **meseochorus**: *muzicaș, stătători în mijlocul șireagului, căpuzari, strunari*, p. 308; **gubernator**: *cîrmari, mînători de cîrmă, îndereptători, povățuitori, ispravnic, purtători de grijă*, p. 224; **praedo**, **-onis**: *prădători, buduşău, tîlhari, hoț, răpitori*, p. 397;). În acest sens, Florica Dimitrescu (1995: 293) afirmă că „*posibilitățile diferite de exprimare cu ajutorul cuvintelor provenite din mai multe limbi reprezintă ceva rar și, sub beneficiul îndoielii, poate chiar unic pentru un idiom de origine latină. Oricum, ele demonstrează capacitatea sinonimică a românei*.”

4.15. De asemenea, se observă efortul susținut al cărturarului ardelean de a nuanța definițiile și echivalările de dicționar, pentru cuvinte latinești sinonime, dar cu origini diferite chiar în această limbă (**ocularus**: *doftor de ochi*, p. 341; **ophtalmicus**: *doftor tămăduitori în ochi*, p. 346).

[19] În ordine, slavă, turcă, maghiară.
[20] Vezi *supra* inventarul realizat.

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

Aparent, Teodor Corbea se joacă cu unele cuvinte, dar e un joc profitabil pentru cei care sunt interesați de dinamica limbii și de formele prezente în graiurile din vecinătatea celui vorbit de acesta. Astfel, autorul încearcă, prin efortul său, să grupeze termenii uzuali, care ar facilita înțelegerea cuvintelor latinești inserate în paginile lexiconului de către toți românii. Nuanțarea definițiilor este evidentă, din moment ce nu oferă întotdeauna aceeași soluție de interpretare când termenii reprezintă sinonime totale și fac parte din aceeași familie etimologică (**mulio**: *catîrari, mînători de mîşcoi*, p. 317; **mulius idem quod mulio**: *păstori de catîri, mîşcoiari*, p. 317).

4.16. În situațiile în care nu reușește să găsească un echivalent în limba română, pentru termenii latinești, Teodor Corbea face apel la sintagme, în care primul termen este, în bună măsură, unul dintre substantivele: *făcători, meșter, vînzători, slujitori*, *aducători*, *purtători, lucrători* (**claustrarius**: *făcători de unealte încuietoare*, p.107; **faberlignarius**: *meșter de lemn*, *bărdaș*, *măsar*, p. 199; **cupendinarius**: *vînzători de bucate bune*, p. 140; **hierodulus**: *slujitori împrejurul svinţeniei*, p. 233; **dorophorus**: *aducători de daruri*, p. 169;**discophorus**: *purtători de blide sau purtători de talgere*, p. 163). La acestea, se adaugă chiar și substantivul *persoană* (**pritamos**: *persoană din boiarii cei mari, pă care stă grija oraşului*, p. 414; **pullatus**, **-us**: *persoană de jos de nici o treabă, puleș*, p. 416; **cornuarius**: *lucrători de coarne*, p. 133).

5. Prin selectarea sau păstrarea termenilor latinești deja prezenți la Albert Szenci Molnar, lexicograful ardelean anticipă împrumuturile latino-romanice, care modernizează limba română și o apropie de romanitate, ținînd cont de dinamica culturală europeană și confirmă afirmația Floricăi Dimitrescu (1995: 295), conform căreia „*sec. al XVIII-lea a însemnat un mare pas înainte pe calea occidentalizării romanice a limbii române*."

5.1. În mare măsură, termenii latinești reținuți de cărturarul transilvănean erau destul de des folosiți în Occidentul medieval, dar și în partea orientală a Europei, unde latina a rămas, alături de slavonă, o limbă a cancelariilor domnești și a bisericii. Opțiunile de tălmăcire au fost dintre cele mai fericite, iar Teodor Corbea dă dovadă de un simț al limbii nemaiîntâlnit. În crearea unor termeni, nu se simte nicio notă de artificialitate, ceea ce facilitează o înțelegere imediată. Cuvintele sale sunt „*potrivite*" nu numai timpului, ci și meșteșugului scriitoricesc de care dă dovadă, în permanență.

5.2. În zilele noastre, mulți dintre termenii corbieni nu mai sunt actuali sau se păstrează la nivel dialectal, fapt explicabil prin evoluția societății. Deja, Corbea anticipă influențelelingvistice latino-romanicecare au contribuit la relatinizarea limbii române (**decanus**: ***decan****, îmblătoriul înainte la zeace*, p. 146; **princeps**, **-is**; *crai, căpetenie,* ***prinţip***, p. 404; **proconsul**, **-is**: *ţîitori de cinstea ţării, chipul craiului, chipul* ***conzulului****, anthipat*, p. 405; **Psellus**: *un* ***autor*** *care au scris de ţînerea orînduialei mîncării şi băutului, p. 414*; **tutor**: ***tutor****, scutitori, purtători de grijă, ocrotitori*, p. 531; **Ulpianus**: ***un iurist conzultum*** *care au trăit în vreamea împăratului Adriian*, p. 546).

5.3. Cele câteva xenisme strecurate în dicționar (**Rutilis Geminus**: *un* ***iurist*** *vestit au fost*; iarăș: **un P. Rutilius**, **item M. Rutilius Censorius**, p. 445; **auricularius**: ***secretarius*** *care umblă pă ascuns*, p. 66; **tabularius**: *logofăt, diiac, scriitori,* ***notarius***, p. 503; **assensor**: *bine văditori, pre carele, de-l vei întreba de ceva, bine te va învăţa şi-ţ va fi ţie* ***aprobator*** *şi* ***assensor***, p. 59) nu știrbesc cu nimic frumusețea limbii române și nu zădărnicesc eforturile de promovare a limbilor română și latină, peplan național și european.

6. Numele de meserii, de meseriași, de slujbași ori alte nume de agent, fericit alese sau create de către Teodor Corbea, rămân mărturii ale unei epoci de profunde transformări sociale și oglindesc, în bună măsură, starea limbii de la finele secolului al XVII-lea.

6.1. Excerptarea acestor nume a permis o analiză obiectivă, prin intermediul căreia am ilustrat modul în care autorul a echivalat termenii latinești în limba română, mai ales că o serie dintre aceștia nu mai corespundeau decât parțial realităților epocii sale. Prin realizarea dicționarului său, învățatul ardelean a dovedit că cunoaște în detaliu atât Antichitatea latină (dar și cea greacă), cât și societatea Evului Mediu, cea occidentală și cea românească.

6.2. Având în vedere că analiza noastră a fost una de ordin lingvistic, ne-au interesat, în primul rând, bogăția materialului lexical investigat și găsirea celor mai bune soluții de traducere de către cărturarul transilvănean. Studiul nostru s-a dorit a fi tabloul unor vechi stadii de limbă, care ne ajută, chiar dacă nu întru totul, să înțelegem cum a evoluat limba română și cum au fost puse unele

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)

dintre bazele limbii literare, care începea să intre pe făgașul firesc al normalizării. Prin aceste considerații lingvistice, am oferit celui interesat de Evul Mediu Românesc și o frescăa unei societăți de multă vreme apuse.

Bibliografie:

a) *studii, articole și monografii*:

Bock, Gisela. 2002. *Femeia în istoria Europei. Din Evul Mediu pînă în zilele noastre*, traducere din limba germană de Mariana Cristina Bărbulescu. Iași: Editura Polirom.

Coteanu, Ion. 2007. *Formarea cuvintelor în limba română. Derivarea, compunerea, conversiunea*. București: Editura Universității din București.

Crețu, Gr. 1905. *Cel mai vechiu dicționar latino-românesc de Todor Corbea* (*Manuscript de pe la 1700*), extras. Bucuresci: Tipografia „Voința Națională”.

Dimitrescu, Florica. 1995. *Dinamica lexicului românesc. Ieri și azi*. București-Cluj-Napoca: Editurile Logos & Clusium.

Dinu, Dana. 2010. Derivate substantivale latinești, nomina agentis. Analele Universității din Craiova. Științe Filologice. Lingvistică. 30: 177-188.

Fischer, I. 1985. *Latina dunăreană.Introducere în istoria limbii române*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.

Gherman, Alin Mihai. 2004a. *Aspecte umaniste în cultura românească veche*. București: Editura Enciclopedică.

Gherman, Alin-Mihai. 2004b. *Literatură română din Transilvania între preluminism și preromantism*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.

Gherman, Mihai. 2000-2001. Lexicografie și gramatică în dicționarul lui Teodor Corbea. Dacoromania 5-6: 161-164.

Gherman, A. M. 2010. *Un umanist român: Teodor Corbea*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.

Gheție, Ion, coord. 1997. *Istoria limbii române literare. Epoca veche* (1532-1780). București: Editura Academiei Române.

Graur, A. 1929. *Nom d'agent et adjectif en roumain*. Paris: Librairie Ancienne Honoré Champion.

Graur, Al. and Jacques Byck. coord. 1959-1972. *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I-VI. București: Editura Academiei Române. [SMFCLR]

Hristea, Theodor, coord. 1984. *Sinteze de limba română*. București: Editura Albatros.

Giurescu, Const. 1927. *Instituțiile vechi românești* (curs ținut în anul 1926-1927). București: [s.e.].

Pascu, G. 1916. *Sufixele românești*. Leipzig-Viena: Librăriile Socec & Co, C. Sfetea, Pavel Suru.

Pop, Ioan-Aurel and Ioan Bolovan. 2013. *Istoria Transilvaniei*. Cluj-Napoca: Editura Eikon.

Popescu-Marin, Magdalena, coord. 2007. *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*. București: Editura Academiei Române.

Rusu, Valeriu, coord. 1984. *Tratat de dialectologie românească*. Craiova: Editura Scrisul Românesc.

Seche, Mircea. 1966. *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. I (*de la origini pînă la 1880*). București: Editura Științifică

b) *dicționare*:

Bulgăr, Gh. și Gh. Constantinescu-Dobridor. 2000. *Dicționar de arhaisme și regionalisme*. București: Editura Saeculum I.O.

Burci, Iustina. 2009. *Dicționar de meserii și funcții vechi*. Craiova: Editura Universitaria.

Chivu, Gheorghe, Emanuela Buză și Alexandra Roman Moraru. 1992. *Dicționarul împrumuturilor latino-romanice în limba română veche*. București: Editura Științifică.

Corbea, Teodor. 2001. *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*. ed. Alin-Mihai Gherman. Cluj-Napoca: Editura Clusium.

Costinescu, Mariana, Magdalena Georgescu și Florentina Zgraon. 1987. *Dicționarul limbii române literare vechi*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.

***. 2009. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediție revăzută și adăugită. Editura Academiei Române. [DEX]

***. 2010. *Dicționarul limbii române*, tomurileI-XIX, ediție anastatică. București: Editura Academiei Române. [DLR]

Guțu, G. 1983. *Dicționar latin-român*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.

Mihăilă. G. 1974. *Dicționar al limbii române vechi* (*sfîrșitul sec. X – începutul sec. XVI*). București: Editura Enciclopedică.

Murariu, Ioan. 2004. *Dicționar de termeni istorici și arhaisme*. București: Editura Vox.

Sin, Rodica. 2009. *Dicționar de termeni socio-profesionali și politico-militari din cronici* (*sec. XVI-XVIII*), Buzău: Editgraph.

Szenci Molnar, Albert. 1604. *Dictionarvm latinovngaricvm opus novum et hactenvus nvsqvam editvum;Item vice versa: dictionarivm vngaricolatinvm, in quo præter dictionvm vngaricvm interpretationem latinam*. Noribergae: Procurante Elia Hvterro Germano.https://www.google.ro/#q=albert+molnar+dictionarium+latinoungaricum+on+line&tbm=bks(accesat 25 aprilie, 2014).

Șesan, Dragoș. 2012. *Glosar de cuvinterare și uitate*. București: Editura Universității din București.

BDD-V1783 © 2014 Aius PrintEd
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:27 UTC)